

DIAGNÒSIS PARTICIPATIVA

DONES MIGRADES HONDURENYES A CATALUNYA: ESPAIS DE RELACIÓ, VINCLES I CURA COMUNITÀRIA

Coordinadora: Sara Cuentas Ramírez
Equip: Arlene Cruz Carrasco i Gelma de Lima Brito

DIAGNÒSIS PARTICIPATIVA “DONES MIGRADES HONDURENYES A CATALUNYA: ESPAIS DE RELACIÓ, VINCLES I CURA COMUNITÀRIA”

DIAGNÒSIS PARTICIPATIVA: “DONES MIGRADES HONDURENYES A CATALUNYA: ESPAIS DE RELACIÓ, VINCLES I CURA COMUNITÀRIA”

Editen: Xarxa de Migració, Gènere i Desenvolupament i Fons Català de Cooperació al Desenvolupament

Contacte: www.redmgd.org / conecta@redmgd.org

Coordinadora de la recerca: Sara Cuentas Ramírez

Equip de suport: Arlene Cruz Carrasco i Gelma de Lima Brito

Disseny i maquetació: Warmy Chaska

Data de publicació: Gener 2023

Aquest estudi diagnòstic està elaborat per la Xarxa de Migració, Gènere i Desenvolupament i forma part del projecte 3632 - “Dones migrades hondurenyes a Catalunya: Espais de relació, vincles i cura comunitària”, amb la participació activa de 30 dones migrades hondurenyes que viuen a Olot.

El contingut de la publicació és responsabilitat exclusiva de la Xarxa de Migració, Gènere i Desenvolupament.

Participen:

RED DE MIGRACIÓN,
GÉNERO Y DESARROLLO

Amb el suport de:

- Ajuntament de Barcelona
- Ajuntament de Sant Just Desvern
- Ajuntament de Tona
- Consorci d'Acció Social de la Garrotxa

Agraïments

Deixar el territori d'origen és un desafiament no només econòmic, sinó també emocional, social, polític i cultural, que implica assumir un camí d'experiències vitals travessades per fronteres físiques i mentals com a conseqüència de la racialització i el racisme al país de destinació. Per moltes dones, el camí migratori també significa una recerca d'oportunitats per garantir la millora de les condicions de vida de la família i, per tant, tenir-ne cura entre fronteres, allà on les remeses i les comunicacions a distància són elements centrals del dia a dia de les persones que migren.

Per a les dones hondurenyes que han contribuït amb les seves anàlisis en aquesta diagnosi participativa, el fet migratori té un significat fonamental a les seves vides perquè ha trastocat el seu entorn en origen i destí, evidenciant que les seves trajectòries, capacitats i sabers han estat fonamentals per continuar amb el seu anhel d'una vida digna per a elles i les seves famílies. Us agraïm a cadascuna de vosaltres la vostra implicació i haver participat en les sessions d'anàlisi que han permès elaborar els continguts del present informe.

Agraïm al Fons Català de Cooperació al Desenvolupament pel seu pertinent suport en aquesta iniciativa que evidencia el vincle entre migració, gènere i desenvolupament.

CONTINGUT	
1. INTRODUCCIÓ	5
2. METODOLOGIA	7
3. HONDURES: UN CONTEXT DESAFIANT PER A LES DONES	10
4. HONDURENYES A LA GARROTXA: SABERS I RESISTÈNCIES	12
4.1. Perfil de les participants.....	12
4.2. Auto definició i autopercepció de si mateixa	15
4.3. Decisió de migrar	17
4.4. Procés migratori inicial.....	21
4.5. Situació migratòria actual	24
4.6. Relació amb les famílies a origen	30
4.7. Relació amb les cuidadores a origen	31
4.8. La cura comunitària en les seves vides.....	34
4.9. Autonomies física, econòmica i política	36
4.10. Relació col·lectiva i organitzativa	39
5. CONCLUSIONS	42
6. PROPOSTES PER A L'ACCIÓ COMUNITÀRIA EN L'ÀMBIT LOCAL	45
BIBLIOGRAFIA	48

1. INTRODUCCIÓ

El Centro de Derechos de Mujeres (CDM) d'Hondures assenyalava que fins a l'octubre del 2022, van tenir lloc unes 240 morts violentes de dones. El grau de violència ha augmentat i Hondures ha esdevingut un context perillós pel sosteniment de la vida. El CDM també indica, amb preocupació, que fins al 28 de setembre d'aquest any han succeït 38 homicidis múltiples en què han perdut la vida 139 persones, d'aquests 124 homes, 13 dones i dues persones de la comunitat LGTBI, de les quals no se'n va determinar la identitat de gènere. Els homicidis múltiples, també anomenades massacres, són morts violentes amb més de 3 víctimes. Sens dubte, la violència és, des de fa un anys, un dels factors fonamentals pels quals les dones hondurenyes es veuen obligades a migrar.

Des de l'any 2019, la immigració a Catalunya està cada any més feminitzada. Segons l'IDESCAT, l'any 2019 la immigració masculina representava el 51,6% del total, i la femenina el 48,4%. En els últims anys, les noves migracions són originàries de països llatinoamericans com Veneçuela i Hondures, i estan formades, sobretot, per dones. A conseqüència d'aquesta realitat es pot evidenciar una significativa presència de dones hondurenyes a Catalunya, majoritàriament dedicades a les feines de la llar. A principis del 2021 a Catalunya la població estrangera suposava el 16,2% seva del total de la població (7,7 milions). Per nacionalitats, van destacar els increments de la població originària del Marroc (14.344 persones), de Colòmbia (11.253), d'Hondures (8.402), d'Itàlia (7.716) i de Veneçuela (7.471).

Des de fa uns quants anys, el Consorci d'Acció Social de la Garrotxa (CASG) va evidenciar un significatiu creixement de la migració femenina provinent d'Hondures a la comarca i a Olot en particular. Arran d'aquest increment, va sorgir la necessitat d'identificar i evidenciar les necessitats i interessos de les dones hondurenyes per tal de millorar la resposta del govern local davant les realitats d'aquestes dones. Per aquest motiu, el CASG es va posar en contacte amb el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament (FCCD) amb l'objectiu de valorar possibilitats d'impulsar una iniciativa per promoure la participació activa de les dones i l'enfortiment de les seves capacitats organitzatives. Davant d'aquesta demanda per part del CASG, el FCCD va entrar en contacte amb la Xarxa de Migració, Gènere i Desenvolupament per donar impuls al projecte 3632 - Dones migrades hondurenyes a Catalunya: Espais de relació, vincles i cura comunitària. Aquest projecte vol, des d'un enfocament feminista descolonial, identificar i evidenciar, en origen i destí, las condicions de vida, necessitats, prioritats, interessos, sabers i estratègies de resistència de les dones migrades hondurenyes. A més, el projecte també vol posar especial èmfasi en la realitat que viuen els seus fills i filles, la tasca de les cuidadores en origen, així com recollir les propostes en relació a la necessitat de cura comunitària en les seves vides.

El present informe forma part d'aquesta iniciativa i comparteix de manera detallada les anàlisis col·lectives del procés de la diagnosi participativa que es va desenvolupar presencialment amb dones migrades hondurenyes que viuen a la Garrotxa. Aquest procés va suposar poder establir un espai participatiu de diàleg que va promoure connexió vital entre les participants. Es va optar per una metodologia de treball que partia de la idea de que no es tractava d'extreure informació de les seves vides i analitzar-la de manera distanciada, sinó que calia implicar les dones des de l'inici posant en valor la seva capacitat d'anàlisi, els seus sabers. L'objectiu era que les dones fossin protagonistes de tot el procés de diagnosi i que aquest pogués contribuir a enfortir les

seves capacitats analítiques, reflexives i organitzatives. Al llarg de l'informe, s'han recollit les seves aportacions i els seus anàlisis de forma literal com un exercici fonamental per destacar les seves pròpies veus, les seves pròpies paraules.

Després de la introducció, l'apartat 2 descriu i explica la metodologia de la recerca, l'apartat 3 descriu el context advers i desafiant que viu Hondures actualment, l'apartat 4 explica el camí migratori de les dones, el que significa el dol i la des-territorialització que implica la cura entre fronteres, el patiment per no tenir el reconeixement de ciutadania, la condició laboral, la posició vital i la prioritària necessitat d'estar organitzades. Finalment, a l'apartat 5 es presenten propostes per a l'acció comunitària dirigida a les autoritats tant de Catalunya com d'Hondures, i a la ciutadania catalana.

2. METODOLOGIA

Aquest treball s’ha portat a terme a partir de la metodologia Anàlisi Descolonial pel Canvi¹. Aquesta metodologia parteix d’una mirada feminista descolonial i entén que qualsevol procés de generació de coneixements esdevé en el reconeixement de les capacitats i sabers de les poblacions i col·lectius que participen activament en processos de recerca. Aquesta participació no es fa des de la posició de víctimes, sinó com a protagonistes de les seves històries. A través del seu coneixement situat (experiències viscudes en una determinada realitat) aquestes protagonistes analitzen les pròpies seves estratègies de resistència i generen sabers propis. Aquests coneixements són fonamentals per assumir els desafiaments generats per situacions de vulneració de drets, situacions de discriminació, violències i desigualtats.

La metodologia no assumeix que les poblacions amb les que es treballa de forma conjunta són poblacions problematitzades a les quals s’ha d’analitzar i fer propostes sense tenir en compte a seva presa de decisions, sinó tot el contrari. La metodologia parteix de la idea de que les poblacions amb les que es treballa estan afectades per opressions estructurals que cal analitzar i que són les pròpies protagonistes les que disposen dels coneixements per superar-les. Aquests coneixements sorgeixen de l’auto identificació de les pròpies necessitats, prioritats i interessos i de la plena consciència de la seva condició i posició en un context determinat. És a partir d’aquesta autoidentificació que les protagonistes comparteixen les seves pròpies propostes, iniciatives i accions per la transformació i l’autorganització.

La metodologia es caracteritza pels següents elements:

- Participativa: inclou totes les veus de les dones implicades i possibilita la seva presència adaptant els temps i espais a les seva disponibilitat i necessitats.
- Dialògica: inclou les opinions, perspectives i anàlisis a través d’espais de diàleg permanent.
- Reconixedora del saber situat: inclou les capacitats, sabers, experiències i resistències en relació a la experiència viscuda de cadascuna sobre el seu procés migratori.
- Enfortidora de capacitats: identifica, revalora i promou de manera individual i col·lectiva les capacitats per potenciar les pròpies autonomies.
- Generadora organitzativa: promou, a través de la motivació inductiva, que es puguin evidenciar les necessitats de generar espais col·lectius de participació i autoorganització.

---

¹ És una metodologia creada per Sara Cuentas Ramírez, membre de la Xarxa de Migracions, Gènere i Desenvolupament, per treballar processos d’anàlisi, empoderament, acció comunitària i planificació estratègica, des d’una mirada feminista descolonial.

ANÀLISI VS. INTERPRETACIÓ DE DADES

Des de la metodologia Anàlisi Descolonial pel Canvi, es considera que analitzar les dades compartides per les participants és un procés col·lectiu que es construeix amb les mateixes protagonistes. Es reconeix que, des del saber situat i l' experiència viscuda, les protagonistes són les legítimes coneixedores del que han experimentat i el que ha impactat les seves vides. D'aquesta manera, l'anàlisi està expressada en les seves paraules, en el seu relat, en les mateixes autoanàlisis i reflexions. Des de la perspectiva feminista decolonial, interpretar el que estan volent dir no té sentit i suposaria una deslegitimació dels seus sabers i sentiments i una pèrdua del focus d'allò que és realment important i prioritari per les protagonistes.

Per això, al llarg del document, es col·loquen de manera literal les veus, les reflexions i les anàlisis recollides al llarg del procés. D'aquesta manera s'evita la interpretació (mediació) de la realitat de les protagonistes. Elles han viscut aquestes realitats i, per tant, elles saben com interpretar-les i analitzar-les.

A banda de la metodologia Anàlisi Descolonial pel Canvi, s'ha treballat aplicant l'Enfocament de Gènere i Basat en Drets Humans i la mirada interseccional. Ambdues són eines fonamentals per fer visibles les opressions que impacten en la vida de les dones.

UNA DIAGNOSI PARTICIPATIVA I VISCUDA

Els resultats d'aquesta diagnosi participativa no només es presenten en termes de conclusions i/o recomanacions, sinó com una agenda de propostes i demandes identificades des de les protagonistes mateixes i adreçades als qui són titulars de responsabilitats i titulars d'obligacions. Així, l'informe es converteix en un document de memòria i transformació, amb sentit pràctic en les demandes concretes.

SOBRE ELS ESPAIS DE PARTICIPACIÓ PER A LA IDENTIFICACIÓ D'INFORMACIÓ:

Les tècniques utilitzades per a la identificació d'informació van ser desenvolupades en coherència amb la proposta metodològica, en termes de garantir la participació i apropiació de les 31 dones migrants hondurenyes protagonistes de tot el procés que viuen a Olot:

Sessió d'identificació de les participants

- Es va convocar a una trobada prèvia per informar del tot el procés de diagnòstic i possibilitar que les accions a emprendre siguin adequades a la realitat de les participants.
- Es defineix la mostra d'acord amb la disposició de les participants.
- Es defineix els perfils segons edat, estat civil, responsabilitat econòmica, gènere, situació social, etc., que s'ha utilitzat: entrevistes, enquestes, grups de discussió, espais de trobada, etc.

Espais de diàleg

Van ser espais tancats només per a la participació de les dones migrades hondurenyes d'Olot on es va motivar amb preguntes les seves reflexions individuals i col·lectives sobre les condicions de vida, necessitats, prioritats, interessos, sabers i estratègies de resistència enfront de les

opressions; sobre la realitat que viuen els seus fills i filles, la tasca de les cuidadores en origen, i les seves propostes amb relació a la necessitat de cura comunitària en les seves vides.

Identificació del saber situat: entrevistes

- Es realitza unes 10 entrevistes a les dones d'Olot. Es va tenir en compte aquelles que tenien major disponibilitat de participar. Les entrevistes es van centrar a parlar sobre les capacitats, sabers, experiències i resistències amb relació a l'experiència viscuda de cadascuna sobre el seu procés migratori.
- Es fa unes cinc entrevistes en línia a les dones en origen, d'acord amb el contacte fet prèviament amb les dones d'Olot. Les entrevistes es van centrar a parlar sobre la realitat que viuen els fills i filles de les dones que han migrat a Olot, la tasca de les cuidadores en origen, i les seves propostes amb relació a la necessitat de cura comunitària en les seves vides.

Enquestes

Van ser elaborades per identificar, sobretot, informació quantitativa amb relació al nombre de fills i filles que tenen a càrrec, les seves dades de gènere, edat, condició social en origen i destí, perfil de les dones cuidadores en origen, any de migració, nombre d'anys que porten visquin a Catalunya i específicament a Olot, identificar la reflexió sobre la necessitat col·lectiva d'organitzar-se o integrar una organització, identificació d'alguna necessitat primordial, etc.

Espai per enfortir capacitats i generar organització

- Van ser espais de relació col·lectiva per parlar i analitzar sobre algunes troballes del procés i amb relació al seu procés migratori i identificar necessitats de relació col·lectiva i organitzativa.
- A més compartir amb elles les capacitats significatives identificades per promoure el seu autoreconeixement i autovaloració amb relació a les seves autonomies física, econòmica i política.

Desafiaments del procés de diagnòstic

- Les dones van ser identificades pel Consorci de la Garrotxa, les quals són dones que de manera individual es van apropar als serveis socials del consorci per cercar informació sobre com trobar feina i sobre quin tipus de serveis públics poden fer servir per millorar les seves condicions de vida a Olot. Són dones de totes les edats, entre 21 i 62 anys, les quals es troben en diferents realitats migratòries. Algunes havien arribat fa un any, altres abans de dos i altres més de tres anys.
- El temps marcat per a la seva realització va ser d'uns sis mesos, prenent en compte que la realitat de les dones migrants hondurenyes és molt heterogènia i a més amb molta limitació en la seva disponibilitat a causa de les condicions desafiantes de la seva feina i la seva condició administrativa (moltes treballant com internes en les llars dels seus ocupadors, la gran majoria sense situació administrativa regular, altres amb temps limitat per participar a causa de les hores dedicades sense horari fix i sobretot algunes amb feines per hores que podien sorgir en qualsevol moment i els podia canviar tota la seva planificació d'accions més personals).
- El procés es va adaptar en dies i hores per a la realització de les sessions participatives, l'aplicació de les enquestes i les entrevistes. La periodicitat d'aquestes accions va ser cada quinze dies de realització.

- Va ser molt difícil comunicar-se amb les dones en el territori d'origen, sobretot per dues qüestions fonamentals: la primera, sobre la possibilitat d'establir connexió a causa de les limitacions de la tecnologia i el cost econòmic de la connexió i la segona, amb relació a què una gran majoria de dones migrants hondurenys van preferir ser elles mateixes les que podien parlar de com està la situació de les cuidadores en origen.

3. HONDURES: UN CONTEXT DESAFIANT PER A LES DONES

A juliol del 2022 El Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) va presentar l'Informe sobre Desenvolupament Humà a Hondures², on es va evidenciar que continua sent un dels països amb menor índex de desenvolupament humà (IDH) de la regió llatinoamericana. Es detalla que Hondures és una nació d'ingrés baix-mitjà i el seu IDH és de 0,634 essent el més baix de la regió centreamericana i situant-se a la posició 132 de 189.

El PNUD emfatitza una multicrisi que causa l'afebliment a l'Estat de dret i limita el creixement en diversos components clau per al desenvolupament humà. Assenyala que hi ha també una crisi ambiental intensificada i inseguretat alimentària, desigualtat, alts índexs de violència i un sistema tributari reduït. Les dades del PNUD també analitzen l'índex de desigualtat de gènere subnacional i s'assenyala els departaments de Valle, Illes de la Badia, Olancho i Intibucá com els que presenten més desigualtat de gènere, amb elements destacats com una baixa participació política de les dones i profundes bretxes en la participació dins del mercat laboral.

Pel que fa a la lluita contra la corrupció, el PNUD estableix que Hondures s'ubica entre els 30 països del continent americà que durant l'última dècada no han tingut avenços significatius o que han retrocedit en el seu índex de percepció de la corrupció.

Per altra banda, en relació als índexs de violència, i més concretament en relació als homicidis, s'apunta que entre el 80% i el 90% de casos es concentren en el rang d'edats de 12 a 17 anys. D'aquests, el voltant d'un 70% són comesos en espais públics i amb armes de foc, i prop d'un 50% estan motivats per ajustaments de comptes.

La taxa d'homicidis va ser de 45 per 100.000 habitants, més del doble de la taxa mitjana d'Amèrica Llatina (21,7 per 100.000 hab.), i més de set vegades la taxa mitjana mundial (6,1 per 100.000 hab.). La taxa de feminicidis és gairebé el doble de la mitjana llatinoamericana i el triple de la mitjana mundial.

Segons les Nacions Unides, els feminicidis, els crims d'odi, el reclutament forçat i la presència de grups criminals es perfilen com les causes de desplaçament forçat de dones i nenes hondurenys. S'apunta que aquests fenòmens són part de les causes de que la migració de les dones sigui un 10% superior a la dels homes.³

² Informe de Desenvolupament Humà Hondures 2022:

<https://www.undp.org/es/honduras/publicacions/informe-de-desarrollo-humano-de-honduras>

³ Noticias ONU: La ONU apoya a las mujeres afectadas por la migración y el desplazamiento en Honduras: <https://news.un.org/es/story/2022/07/1511782>

El CDM, a través de l'Observatori de Violències contra les Dones, va indicar que en acabar el mes d'agost de 2022 el Sistema Nacional d'Emergència (911) va registrar 31.810 denúncies de violència contra les dones en l'àmbit de les llars i 50.351 denúncies de maltractament familiar.

L'any 2022 ha estat un any violent per a les dones a Hondures, amb un registre de 300 femicidis i amb un índex d'impunitat del 95% a causa de la poca investigació. Aquestes dades són de l'Observatori de la Violència de la Universitat Nacional Autònoma d'Hondures (UNAH). La seva directora, Migdonia Ayestas es va mostrar molt preocupada i va assenyalar que "cada 28 hores hi ha un assassinat d'una dona a Hondures", que encara té altes taxes d'homicidis amb una mitjana actual de 10 morts diàries. Organitzacions socials i de defensa de les dones, comptabilitzen a Hondures, un país tradicionalment dominat pels homes, 293 morts violentes de dones entre gener i el 20 de desembre del 2022.

D'altra banda, a través de l'Estudi de Tolerància Social i Institucional a la Violència contra dones, nenes i adolescents a Hondures, impulsat per ONU Dones i la Iniciativa Spotlight⁴, una aliança global entre la Unió Europea i les Nacions Unides, amb el lideratge d'ONU Dones, s'evidencia una realitat desafiant pels drets de les dones. Els resultats suggereixen que, entre les sis normes socials predominants al país, la que té la major prevalença a Hondures és la norma relativa a l'adultcentrisme (67,6/100), seguida pels rols rígids de gènere (51.8/100), i l'apropiació del cos i la sexualitat de les dones (50,1/100).

A un major grau de prevalença de les normes socials, existeix una major probabilitat que aquestes condicionin el comportament de les persones. Per aquesta raó, i considerant la relació entre aquestes normes socials i les diferents formes de violències contra les dones i nenes, es pot afirmar que aquest imaginari social té un impacte directe en les pràctiques de violència masclista presents al país.

Entre els mecanismes que permeten la prevalença i l'acceptació d'aquestes normes socials existeix la “sanció” social que suposo no seguir-les. S'explica que les persones a Hondures mantenen un codi de conducta discriminatori cap a les dones i nenes principalment pel temor de ser sancionades socialment si trenquen o es desvien d'aquesta norma social.

El misogínia, la idealització de l'amor romàntic i els rols de gènere estereotipats són tots tres elements que activen i expliquen amb més força l'augment de prevalença de la violència contra les dones i nenes a Hondures. En els homes la prevalença de creences normatives sexistes i nocives és també significativament més elevada.

A banda de les discriminacions de gènere, el racisme també opera, i de forma important, a Hondures. Es tracta d'un racisme contra les comunitats lencas, garífunes i afrohondurenys que, normalment, són les que defensen la terra i el territori. A Hondures, una de cada tres defensores assassinades és defensora dels drets humans i de la terra. La majoria d'aquests assassinats són perpetrats per autoritats estatals, policia, forces armades o grups paramilitars, en acord amb poders empresarials.

---

⁴ ONU Mujeres: Informe Técnico del Estudio de Tolerancia Social e Institucional a la Violencia contra mujeres, niñas y adolescentes en Honduras: <https://lac.unwomen.org/es/digital-library/publications/2022/06/informe-tecnico-del-estudio-de-tolerancia-social-e-institucional-a-la-violencia-contra-mujeres-ninas-y-adolescentes-en-honduras>

4. HONDURENYES A LA GARROTXA: SABERS I RESISTÈNCIES

4.1. Perfil de les participants

Les participants al projecte són 31 dones hondurenyes residents a la comarca de la Garrotxa de entre 21 i 62 anys.

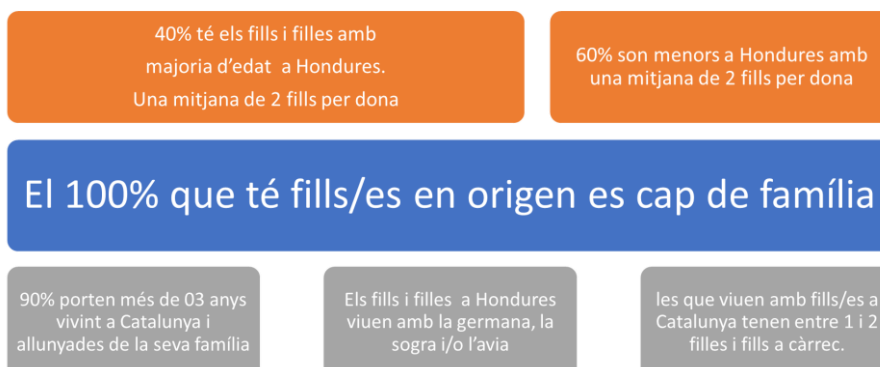
El 90% d'aquestes dones té estudis de batxillerat i el 10% té estudis tècnics i professionals.

Un 60% de les participants té entre 1 i 2 fills i filles i un 40% més de 3. En relació a les estructures familiars i de convivència, només un 20% de les dones té els seus fills i filles a Catalunya. La resta, un 80%, els/les té a Hondures.

Les que viuen amb els fills i filles a Catalunya, tenen una mitjana d'entre 1 i 2 fills/es càrrec entre 3 i 11 anys

De les que tenen els fills i filles a Hondures, un 40% els té majors d'edat i els 60% menors i convivint amb la seva germana, sogra i/o àvia. La quantitat de fills/filles que estan a Hondures per cada dona és una mitjana de 2. El 100% d'aquestes dones són caps de família i són les encarregades, des de la distància, del seu sosteniment econòmic. La majoria d'aquestes dones que tenen els fills i filles a Hondures, un 90%, porten més de 3 anys separades de la seva família. Les que viuen amb fills/filles a Catalunya tenen entre 1 i 2 filles/fills a càrrec.

En relació a la situació administrativa de les dones que han participat al projecte, un 39% d'elles està en situació irregular: *“no tinc papers i estic sense poder regularitzar la meva situació de ciutadania”*, comentava una d'elles. L'altre 61% restant, té la situació administrativa regularitzada. El 100% de les dones estan empadronades a Olot.

Quan parlen de les seves condicions de vida a Olot, i més concretament de la seva situació econòmica, un 18 % de les dones indiquen que estan molt pendents de les despeses que fan i com poden superar cada mes. *“Ara tinc que estalviar i tenir cura de les despeses que faig, no és com abans al meu país. Ara intento tenir les mínimes de despeses perquè pugui enviar [diners] a la meva família”*, comentava una d'elles.

Un 25% assenyala que no té una feina remunerada digna. Ho expressen així: *“estic sense contracte i amb una paga molt precària”*.

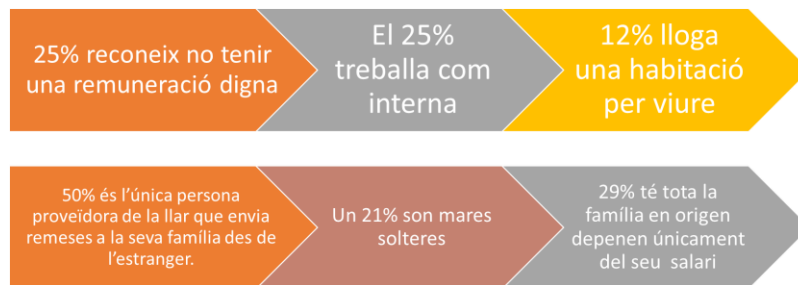
El 25% assenyala que treballa i dorm a la casa de la família per la qual treballa: *“Ja m'agradaria tenir un lloc on viure, però amb el que guanyo no m'ho puc permetre. És per això que dormo a casa de la família on treballo”*.

Un 12% no pot llogar un pis sencer i fins i tot tenen dificultats per llogar una habitació: *“Amb el que guanyo m'és impossible llogar ni tan sols una habitació. Algunes lloguem l'habitació només per la nit del cap de setmana quan sortim, per tenir un lloc on quedar-nos quan tenim el dia de descans, però moltes no podem pagar ni aquest lloguer”*.

El 50% de totes les participants assenyala que és l'única persona proveïdora que envia remeses a la seva família des de l'estranger perquè no hi ha altre membre de la família que sigui el sosteniment econòmic des de fora: *“Tot el diners que guanyo ho envio perquè soc l'únic sosteniment econòmic de la meva família allà”*.

Un 21% de les dones participants són mares solteres que treballen a Catalunya i que envia tot el que guanya a la família al país d'origen. Un 29% té tota la família en origen depenen únicament del salari que ella rep cada mes. *“La meva mare cuida als meus fill a Hondures, ella no treballa perquè no pot i del meu salari depenen ella i els meus fillets, per això aquí lluito perquè depenen el cent per cent de mi”*.

DIAGNÒSIS PARTICIPATIVA “DONES MIGRADES HONDURENYES A CATALUNYA: ESPAIS DE RELACIÓ, VINCLES I CURA COMUNITÀRIA”

En relació als motius per iniciar el procés migratori, el 56% assenyala que va marxar d'Hondures perquè no tenia cap oportunitat de guanyar-se la vida allà:

“Cada vegada hi ha més crisis econòmica, no hi ha feina i per empobrir-te cada vegada més, el millor que pots fer és migrar i cercar una oportunitat fora, és l'única sortida”.

El 44% va marxar degut a la violència creixent. *“Al meu país hi ha molta violència i delinqüència, les Maras tenen molt poder i a les dones ens posen en perill .”*

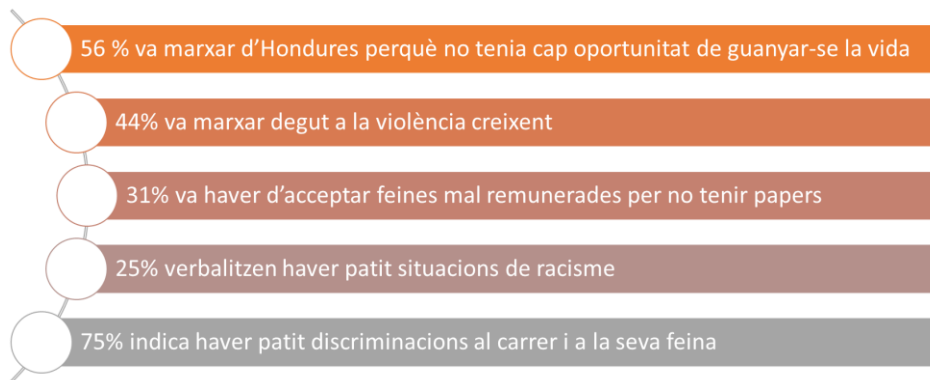
A l'arribar a Catalunya, el 31% de les dones asseguren que van haver d' acceptar feines mal remunerades perquè la seva situació administrativa no els hi permetia cap altra alternativa: *“No tenir papers et condiciona moltes coses, sobre tot l'economia, perquè tot i que tinguis una formació professional has de treballar com a cuidadora perquè no et queda una altre opció i s'aprofiten d'aquesta situació perquè saben que necessites aquesta feina i no pots demanar més sou”.*

El 25% de les dones verbalitzen haver patit situacions de racisme i el 75% indica que hi hagut moments d'actituds de desconfiança d'indiferència davant la seva situació i actituds poc amables amb elles per part de les persones per les quals van treballar.

El 26,3% de les dones va indicar haver hagut de guardar silenci davant situacions de discriminació perquè *“em feien sentir que no tinc forces per denunciar”.*

“No t'adones quan et discriminen, quan et miren malament. Al principi et costa assumir que hi ha una actitud dolenta cap a tu, després notes que això t'afecta perquè et veuen com si la teva vida fos sense valor. Pensen que no tens coneixements, que no saps fer les coses, com si fossis una ignorant. Això és racisme”.

DIAGNÒSIS PARTICIPATIVA “DONES MIGRADES HONDURENYES A CATALUNYA: ESPAIS DE RELACIÓ, VINCLES I CURA COMUNITÀRIA”

El 31,3% de les dones assenyalen que, amb el procés migratori, van perdre el reconeixement de les seves capacitats professionals i tècniques perquè *“no em reconeixen les meves formacions ni consideren que tinc sabers”*. Tot i així, el 68,7% va decidir treballar del que fos per tal de tenir ingressos per poder mantenir la família.

31.3% assenyalen que van perdre el reconeixement de les seves capacitats professionals i tècniques

68.7% va decidir treballar del que fos per tal de tenir economia per mantenir a la família

26,3% indica que han tingut que guardar silenci davant de situacions de discriminació perquè els feien sentir que no tenien forces per denunciar

4.2. Auto definició i autopercepció de si mateixa

L'autoconeixement d'una mateixa forma part de l'autonomia personal que contribueix a enfortir l'autonomia física, política i econòmica. Les persones migrades, sobre tot les dones, són vistes per la societat de destí com persones que pateixen, que viuen en el dol permanent i que es conformen amb la seva realitat. En realitat, però, és tot el contrari: són dones amb moltes capacitats i, tot i els desafiaments viscuts, es veuen així mateixes com dones amb poder propi, capacitat de decisió, amb valentia per superar els desafiaments i amb una resistència de lluita davant la realitat migratòria. Alguns exemples d'aquesta autopercepció, són les fases que es troben a continuació:

“Em considero una dona molt responsable i treballadora”.

“Tot i les circumstàncies difícils continuo lluitant aquí”.

“Sóc molt organitzada i m'agrada treballar en equip i ajudar a altres persones”.

“Sempre he tingut la capacitat de resoldre el problemes i una actitud positiva davant la vida”.

“Dono molta dedicació a la meua família i a mi mateixa i sóc responsable de tot el que faig”.

“Sóc optimista i mai em deixo portar per la por i l’angoixa”.

“Intento demostrar-me a mi mateixa i a la meva família la meva millor actitud i també a la feina”.

“Sempre tinc ganes de superar-me i mai rendir-me”.

“Soc una dona valenta, que no té por de lluitar i que mai es rendeix”.

“Ajudo a la meva família, gràcies a Déu, i em sento feliç i trec molta força de dins meu”.

“Tinc la intenció de seguir formant-me professionalment i com a persona per desenvolupar els meus objectius de vida per la meva família a Hondures i aquí”.

“Vull millorar també en la meva salut i per poder ajudar a la meva família i fills i millorar també la nostra qualitat de vida”.

“Per a mi és important la seguretat i la salut, per tant, són les meves prioritats i soc conscient que he de dedicar la meva actitud per millorar la meva vida i la de mi família”.

“Soc d’usar els meus contactes per ajudar a altres dones que es troben en situació de necessitat econòmica”.

“Tinc claredat sobre el meu origen i identitat per recordar d’on vinc i el que he aconseguit”.

“Cultivo la meva espiritualitat i em dona força per a continuar on hi ha dificultats”.

“Soc una dona que m’involucro a la societat fàcilment i socialitzo amb la gent d’aquí”.

4.2.1. El significat de ser dona migrant

Un 3,3% assenyala que ser dona migrada significa *“cuidar a la meva família a través de la meva feina tot i que no estigui al seu costat”.*

El 40% assenyala que ser dona migrada té relació amb enfrontar situacions de discriminació *“en un país on no valoren les meves capacitats”.*

Un 53,3% assenyala que ser dona migrada és *“resistir perquè la meva família em necessita”.*

A més un 66% assenyala que ser dona migrada significa *“viure fora del meu territori perquè no queda una altre opció que sortir a cercar millors condicions de vida”.*

Un 73,3% afirma que és *“tenir empenta i ànim de canvi per a superar qualsevol circumstància i contribuir a millorar l’economia de la meva família”.*

Un 33,3% afirma que és *“cercar noves oportunitats per a mi i per portar a la meva família el més aviat possible aquí per tornar a retrobar-ne”.*

4.2.2. Sobre el fet d’estar vinculada de manera col·lectiva entre altres dones

Un 92,9% considera que tenir al voltant seu més dones pot ser beneficiós per la seva vida. Tanmateix, un 7,1% no ho té igual de clar perquè sent que *“es impossible tenir temps per organitzar-se perquè la feina ho impedeix i per tant és millor assumir que estar sola és la realitat de la migració”.*

Quan expliquen que sí que és important estar vinculada de manera col·lectiva amb altres dones, afirmen que aquesta vinculació els permet compartir un espai comú on es donen suport per trobar feina, per compartir experiències, enfortir vincles i, fins i tot, contribuir a sanar-se emocionalment. En aquest sentit, afirmen:

“És clau per informar-te i ajudar-te per trobar una feina; perquè pots parlar amb altres dones que tenen la mateixa realitat que tu i et pots ajudar entre totes”.

“Significa més suport perquè de vegades necessitem compartir amb persones que estan passant la mateixa situació que tu”.

“És important per conèixer-nos millor i no estar soles”.

“És important per compartir i ajudar altres dones a aconseguir un estat emocional bo”.

“Es fonamental per conèixer-nos i compartir experiències i sentir-nos més acompanyades en aquest camí lluny del teu país”.

“Per conèixer les nostres necessitats i problemes i perquè al compartir, podem ajudar-nos”.

“Perquè ens pot contribuir a estar sanes emocionalment”.

“Perquè ens ajuda a compartir idees i oblidar una mica la situació que vivim”.

4.2.3. Sobre la necessitat d'estar organitzades

El 100% de les dones creu que l'organització és important per poder sortir juntes de les dificultats i cercar solucions de manera col·lectiva. Estar organitzades permet poder defensar els seus drets, generar consciència entre altres dones que viuen les mateixes situacions, ser referents en l'entorn on viuen i accionen, i acompanyar-se per superar les discriminacions. Amb les seves pròpies paraules, les dones expliquen:

“Pot contribuir a prendre consciència dels drets i defensar els drets com a dona migrada”.

“Perquè juntes podrem donar-nos suport i realitzar millor la nostra feina perquè es respectin els nostres drets”.

“Si ens organitzem, lluitarem per totes i mai ens sentirem soles”.

“Per lluitar juntes pels nostres drets. De vegades se'ns fa difícil fer coses per si soles i juntes ens podríem sentir amb més seguretat”.

“Crec que totes ens hauríem de posar a les sabates de l'altra”.

“Podem lluitar juntes i tirar endavant amb els nostres somnis i ajudar-nos juntes perquè de vegades no tenim accés a informació i així ens ajudem les unes a les altres”.

“Només així podrem millorar la situació de les dones migrades”.

“Unides en una mateixa idea i sentiment i compartir”.

“Estar organitzada dona molts beneficis que ens ajudaran a tirar endavant”.

4.3. Decisió de migrar

Sempre que es pensa el fet migratori com una acció ocasionada per l'efecte crida, s'assumeix que les persones que migren no tenen capacitat de decisió i que la migració és fruit de la inèrcia. En realitat, recórrer el camí migratori té un gran component de decisió personal (de la persona que migra) i col·lectiva (amb la família i/o persones que acompanyen aquesta decisió). Escollir buscar un camí de vida millor davant de situacions adverses, com poden ser dificultats econòmiques, situacions de violències, anhel per la millora de les condicions de vida i/o per reagrupar a la família, és una decisió molt meditada. A més, cal tenir en compte també que tot i que la persona que decideix migrar no pot arribar a evidenciar les circumstàncies que es trobarà a destí, la decisió implica també assumir que serà un desafiament a la pròpia resistència i la pròpia capacitat personal i col·lectiva.

Durant el procés d'anàlisi col·lectiu amb les dones migrades hondurenyes que han participat del procés, es va evidenciar que la majoria d'elles va viatjar per la recerca de millors oportunitats laborals. A més, les dones també van apuntar que la decisió de migrar va ser conseqüència del context de violència contra les dones, la delinqüència, les dificultats econòmiques i les dificultats d'inserció al mercat de treball.

En la decisió de migrar es van identificar tres moments claus: la presa de consciència sobre el context, l'exploració del desafiament migratori i la decisió de migrar pròpiament dita. Aquests tres moments estan explicats amb més detall a continuació.

4.3.1. Presa de consciència sobre el context:

Totes les dones participants en el procés d'autodiagnosi van expressar que, abans de decidir migrar, van analitzar la seva realitat. Un dels elements més destacables és que a l'inici cap d'elles volia deixar el seu territori d'origen, ni la família ni els vincles socials:

“Vaig lluitar tot el que vaig poder per trobar feina, per guanyar més diners i així poder sostenir els meus fills a Hondures, però no vaig trobar les oportunitats. Llavors, davant d'aquesta realitat la idea de migrar va començar a rondar el meu cap”.

“Vaig fer una valoració de la meva realitat i la meva família, com estava la vida en el meu barri, a la meva ciutat i també el país”.

“Veus que molta gent migra i penses que davant la teva realitat no queda un altre camí”.

“Fas una recerca d'oportunitats en el teu país i al no trobar-les no queda cap altra opció que no sigui sortir fora del país”.

“La delinqüència havia crescut i jo havia de recórrer duess hores en transport per arribar a la meva feina, amb tota la inseguretat que això significava. A més guanyava molt poc i estava arriscant la meva vida i tenia por que em passés alguna cosa quan la meva família depenia només de la meva feina”.

“A les notícies sortien assassinats de dones. També es parlava molt de les mares i de que hi havia molta inseguretat.”.

El sentiment d'impotència davant del context de violència, que no podien continuar assumint com part de les seves vides, va ser uns dels factors que va impulsar la seva necessitat de sortir:

“Vaig venir pel benestar dels meus nens, no tenia cap altra opció”.

“Hi havia molta pobresa i robatoris, molta droga”.

“Els assalts estaven a l'ordre del dia i era insostenible perquè estava sempre pensant que em podia passar alguna cosa a mi o a la meva família”.

Quan la por per la violència va tocar les portes de les seves llars, van assumir un pas decisiu per identificar la migració com una opció definitiva:

“Al carrer, davant de casa meva, m'hi vaig trobar un bossa de pa plena d'armes”.

“Cada any que passava, la delinqüència estava pitjor, no hi havia seguretat i en qualsevol moment et podia tocar a tu”.

“Hi ha molta violència contra les dones, moltes violacions, masclisme, al meu barri no havia seguretat”.

*“Vaig venir per salvaguardar el futur dels meus nens, perquè no es fiquin a les mares”.
“A Hondures treballava de cambrera i quan tornava a casa era un patiment, hi havia molta delinqüència i vaig decidir sortir-ne”.*

En el procés de la presa de decisió de migrar, la consciència de la cura de la família i l'autocura va ser també un factor fonamental que es va reflexionar de manera conscient:

“Jo cuidava els meus germans menors i necessitàvem tenir més diners per poder criar-los. Per això vaig decidir migrar, era la meva responsabilitat”.

“Havia d'alimentar als meus fills, comprar-los-hi roba, donar-los-hi estudis. Per tot això, havia de migrar”.

“Era estilista i mantenia els meus fills amb ajuda de la meva cunyada. Ara fa 3 anys que soc aquí i ajudo a la meva cunyada i envio [diners] per l'educació i cura dels meus fills, per això vaig migrar”.

“Vaig venir pel bé dels meus dos fills, per criar-los millor, perquè en Hondures no pots tenir possibilitat de guanyar suficient per l'educació, alimentació, roba i més”.

“Jo em vaig posar primera i vaig decidir migrar davant la vida complicada que tenia, primer era la meva tranquil·litat”.

“Vaig caure d'un segon pis i no volia venir perquè vaig entrar en un quadre de depressió, fins que vaig decidir que havia de sortir d'allà”.

Les condicions climàtiques també van ser un altre factor que van les dones van tenir en compte en el moment de pensar en marxar del seu país:

“Tinc dos fills i el 2020 l'huracà va inundar casa meua i el meu barri, vam quedar sense res. Davant d'aquesta realitat, havia de fer alguna cosa”.

“Me'n vaig anar després que els huracans destrossessin la casa. Havia de treballar per reconstruir-la”.

“Teníem lloc al mercat i l'huracà i l'incendi ens ho van fer perdre tot”.

D'altra banda, tal i com s'ha apuntat ja anteriorment, el context econòmic i les dificultats en la cerca de feina són factors fonamentals en la decisió de migrar:

“Em vaig decidir a venir perquè al meu país no hi havia feina. Havia de trobar treball”.

“M'havien acomiadat de la feina i vaig estar tres anys cercant feina i no en trobava”.

“Treballava en una oficina i guanyava molt poc. Necessitava augmentar el meu salari”.

“Jo era estilista i a la vegada estudiava. La meua nena la cuidava la meua mare. No podia estalviar”.

“Treballava d'infermera set anys i hi va haver una retallada de personal on treballava. Sentia que els meus diners s'acabaven, aleshores vaig decidir migrar”.

“La meua parella treballava en una fàbrica i no era suficient”.

“Calia pagar la renda i no aconseguia sortir-me'n. Cada mes era difícil”.

“Allà tenia un negoci de llaminadures que amb el que prou feines podia cobrir les despeses. Vaig estar patint per la meua economia fins que migrar va ser l'oportunitat de la meua vida”.

4.3.2. Exploració del desafiament migratori:

Totes les dones van coincidir que, una vegada van haver decidit sortir del context desafiant on vivien, van iniciar un procés d'exploració de cap on anar durant el qual van avaluar totes les implicacions que comportava aquesta decisió:

“Dirigir-se cap a Estats Units és un gran desafiament per les dures condicions que es troben a la frontera i encara més a l'aeroport”.

“I tot i que es necessita fer un préstec econòmic gran per finançar el viatge en avió. anar cap a Europa, específicament a Espanya, era un desafiament menys greu que l'opció de creuar la frontera d'Estats Units.”

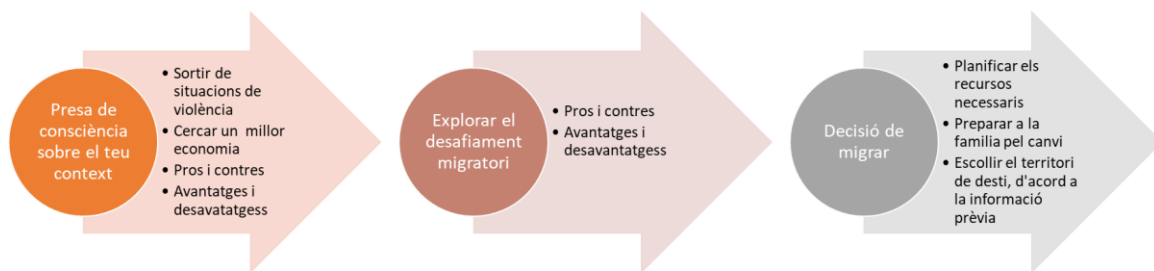
Llavors, inicia la valoració subjectiva de la persona que migrarà:

“Em vaig dir a mi mateixa que havia de migrar, que era l'única manera de poder sortir de les situacions de violència que hi havia a la meua ciutat, robatoris, violacions al carrer”.

“Vaig pensar en Espanya per l'idioma, perquè tot i que sabia que seria molt llarg aconseguir papers, era més probable guanyar i enviar diner a la meua mare perquè cuidés als meus fills”.

“Vaig valorar els pros i contres. Els primers eren guanyar en euros i els contra era estar allunyada dels meus fills. Vaig pensar que l'educació d'ells era més important”.

Van analitzar també les condicionants que podien trobar en el país de destí en relació al temps d'estància, la qual van assumir com una situació temporal, per guanyar diners i després tornar al seu país: *“Vaig pensar que la meua idea era ser aquí els anys que sigui necessari per fer papers i després aconseguir feina, estalviar i quan pugui ajuntar diners tornar a Hondures”.*

4.3.3. La decisió de migrar

Durant el procés de planificació del viatge inicia ja el dol migratori. Tot i que s'ha assumit la sortida i s'està ja focalitzada en aconseguir els recursos necessaris per migrar, s'és conscient que aquesta decisió implica deixar-ho tot enrere i emprendre un nou camí sola. Tal i com s'ha dit a l'inici, no es tracta d'una decisió precipitada, sinó meditada i planificada:

“Vaig fer un préstec per pagar el viatge en avió i poder estar al menys dos mesos en la recerca de feina- Tenia molta por perquè no sabia què podria trobar-me. Tot i així era una decisió que podia millorar la meua vida. I vaig sentir un buit al cor, perquè sabia que ja res no tornaria a ser el mateix”.

“Vaig parlar amb tota la família sobre la meva decisió, sobretot amb els meus fills. Ho vaig fer amb tranquil·litat perquè puguin comprendre la meva decisió. Viatjaria sola, sense la família, i els deixaria per un temps llarg i amb tot el dol al meu cor”.

“Al principi em va costar molt que els meus fills ho sapiguessin. La meva germana ho sabia, però els meus fills no, no volia que es preocupessin ni que estiguessin tristos. Vaig fer una trobada familiar, vam parlar amb tranquil·litat per explicar la decisió i perquè poguessin entendre la meva decisió i el fet que aquesta seria en benefici de tota la família”.

“Una veïna havia viatjat a Espanya i havia trobat feina i estava enviant diners a la seva família. Aquesta realitat en el territori de destí em va fer assumir amb major seguretat la decisió de migrar. Tenia l’esperança que hi havia una oportunitat diferent”.

Un altre element que va tenir un pes important a l’hora de prendre la decisió de migrar a Espanya va ser que algunes ja hi tenien la família i/o persones conegudes. També destaca, tal i com s’ha apuntat anteriorment, l’anhel per millorar les condicions econòmiques personals i familiars:

“La meva mare era a Espanya i volíem estar juntes. Vaig viatjar a Madrid i després em vaig venir cap a Olot”.

“La meva germana era a Olot i em va insistir perquè deia que podia trobar feina”.

“Un senyor ens va dir de venir a Espanya. La meva mare va viatjar primer i després ja vaig venir jo. Pel seu viatge, la meva mare va fer un préstec que va haver de tornar durant dos anys”.

“Tenia por de migrar amb els nens, em preguntava què seria de nosaltres si no trobava cap oportunitat. Què faria amb els nens tota sola en un país estrany? Però la nostra situació econòmica era dolenta. Calia fer alguna cosa. No podia deixar als meus nens amb ningú, havia de viatjar amb ells. Així que van migrar tots”.

“La meva cunyada vivia a Olot i em van animar a venir perquè va veure que podia trobar feina i tenir un ingrés segur, no com a Hondures on a vegades no tenia cap tipus d’ingrés econòmic. Ho vaig meditar bé i vaig assumir la decisió de migrar”.

“Vaig enviar una filla gran que vingués a Espanya per trobar feina i poder donar suport a la família. Una coneguda la va rebre a Espanya, llavors quan ella va començar a treballar i a enviar diners, ja vaig poder viatjar per estar juntes i poder estalviar amb el treball de les dues”.

“Una amiga d’Amsterdam em va dir que vingués perquè, tot i que seria molt difícil tenir papers, podia treballar cuidant persones grans i treballant per a famílies europees, així vaig decidir migrar, per millorar les meves condicions econòmiques”.

4.4. Procés migratori inicial

Per a totes les dones, l’inici de la sortida i tot allò que inclou aquesta experiència genera sentiments entrecruats. Físicament trenquen el vincle amb el seu territori d’origen i emocionalment es separen del cercle vital. Iniciar el camí migratori implica, com es va evidenciar durant el procés de diàleg amb les dones, tenir una fortalesa personal i una capacitat de decisió ferma per realitzar un canvi significatiu a la seva vida. El procés migratori inicial té tres punts d’inflexió: el moment de la sortida, creuar la frontera física i trobar fronteres mentals.

4.4.1. Viatge de sortida inicial

Creuar la frontera, sigui en el context que sigui, implica també emocions entrecruades. En aquest moment es pensa en el futur immediat, en el fet de que s'està deixant la família i en que hi ha un desarrelament del propi territori que no saps quant temps durarà. Les dones ho expressaven de la següent manera:

“Tens un dol emocional en el cor que no pots dormir. No és el mateix viatjar com turista. Quan fas el canvi de vida amb aquest viatge totes les emocions donen voltes dins del teu cos.

“Tenia tantes ganes que acabés el vol, arribar per dir a la meua família que estava bé, que ja havia assolit passar el control de l'aeroport”.

“Vaig plorar molt quan vaig entrar deixant a la meua família amb la mirada de tristor”.

“Vaig plorar tot el camí, perquè em venien les cares dels meus filllets aixecant la mà per dir-me 'adeu mare' mentre jo entrava l'aeroport a agafar el vol.”

“Quan vaig mirar per la finestra de l'avió vaig veure tota la ciutat, la qual no sabia quan tornaria a veure. Llavors, vaig començar a plorar en silenci. Allí es quedava tota la meua vida, la meua família, els meus fills, les amistats, el barri, el poble, tot. I jo, havia d'iniciar de cero”.

“Quan penso, crec que he sigut molt valenta, creuar tot un oceà per anar a buscar-me la vida, per millorar les meves condicions i de la meua família. Ara em record, com vaig marxar, amb molta por per dins però dient a la meua família que estava bé, que estava molt contenta”.

4.4.2. Creuar la frontera física

En un espai com un aeroport, on està tot controlat, on no pots córrer o cercar un lloc per evitar creuar-te amb la policia de fronteres, la tensió es molt forta però cal mantenir la tranquil·litat. Les dones expliquen que aquesta sensació inicia ja des del moment en que l'avió s'enlaira. Les dones expliquen també que veien les cares de la gent que marxa de vacances i en canvi elles anaven a trobar-te amb la incertesa. Aquesta és la primera experiència amb la frontera física:

“Arribar l'aeroport em va fer molta por, perquè sabia que a algunes persones les havien retornat perquè no tenien suficients arguments per passar com a turista”.

“Jo venia amb una visa de tres mesos i havia fet un préstec per posar de prova que tenia diners suficients al compte bancari per cobrir les suposades vacances”.

“Quan vaig arribar i passar tots els controls, vaig patir molt. Perquè em miraven com si fos culpable d'alguna cosa, com si la meua aparença era motiu per desconfiar. Em vaig adonar que a la gent del meu país ens miraven malament, amb menyspreu”.

“La policia em mirava com si fos un delinqüent, em vam fer moltes preguntes que a altres persones estrangeres que semblaven europees no els feien. Em vaig sentir incòmoda, perquè em miraven com si dubtessin de la meua credibilitat”.

4.4.3. Trobar les fronteres mentals

Els prejudicis, las idees preconcebudes, els estigmes de la migració i la idea equivocada que es té dels països ubicats al continent denominat Llatinoamèrica, condicionen la manera com s'interpreten i són llegides les dones llatinoamericanes. A partir d'aquesta realitat les persones

es relacionen amb les dones migrants des de els prejudicis i idees equivocades. La racialització genera estigmes i els estigmes generen violència racista.

Una de les principals dificultats del procés migratori són les fronteres mentals que genera aquest context racista i hostil. Les dones expliquen haver-se sentit mirades amb recel, desconfiança i rebuig. La consciència eurocentrista i el procés històric de colonització són la combinació perfecte perquè les persones vingudes de Llatinoamèrica siguin llegides com a persones sense capacitats, ni sabers, ni experiències vitals.

“Quan vaig arribar ho vaig notar des del principi. Era diferent, em feien sentir diferent, i vaig ser conscient que no era benvinguda”.

“Em sentia molt sola. La gent em mirava com si fos rara. Recordo que en el meu país quan arribava una estrangera tothom la rebia amb calidesa. En canvi, jo vaig sentir aquí una fredor”.

“Quan vaig arribar ningú em va voler empadronar, em deien que no podien i que havia d’esperar-me a tenir papers, em trobava gent sense sentiments de solidaritat”.

“Vaig estar els dos primers anys d’interna guanyant 400 euros. Era molt poc, però la senyora per la qual treballava em va dir: ‘això és el que hi ha, no tinc més, has de agrair que tens feina, sinó hauries de tornar al teu país’”.

Un cop arriben a destí, les necessitats més urgents de les dones estan relacionades amb la seva sostenibilitat econòmica que els permeti trobar un lloc on viure, comprar aliments i roba, pagar el transport i pagar els deutes generats pel viatge, etc. I sobretot, el més important, enviar remeses a la seva família:

“Quan vaig arribar aquí, vaig estar treballant com a interna i amb el que guanyava vaig començar a pagar el deute que tenia a Hondures i que em va permetre pagar el viatge en avió”.

“La meva mare es va alliberar del préstec que havia fet pel meu bitllet d’avió. Amb la meva feina li vaig enviar diners perquè ho pogués pagar”.

“La meva mare treballava d’interna aquí a Espanya, no sortia cap dia, només per enviar-nos els diners a Hondures”.

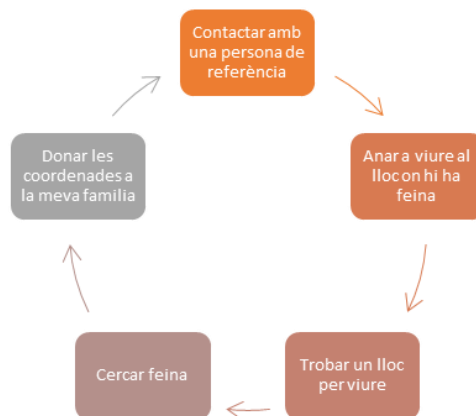
“Si no trobes feina, estàs en la indefensió total, no pots menjar, no pots pagar un lloc on viure, no pots comprar per les teves necessitats personals, i encara menys enviar diners a la teva família. Per això, tenir una feina és allò més important que has de assolir quan arribes aquí”.

“Tenir un contacte t’obre el camí per trobar feina, no estàs sola, i tens una mà que en qualsevol cas pot auxiliar la teva situació de dificultat”.

“Treballar d’interna és una possibilitat que t’assegura un lloc on dormir i, tot que no et sents amb tranquil·litat per la teva intimitat i la teva autonomia, et garanteix un lloc per viure”.

“Trobar feina va ser una prioritat, perquè havia de pagar el deute i enviar diners perquè la meua mare pogués cuidar els meus filllets”.

“Quan et trobes en un situació d’incertesa, no vols comunicar a la teua família com estàs, sobretot per no preocupar-la. Vols esperar uns mesos fins que et trobis una mica més tranquil·la per compartir on et trobes. Els comparteixes que estàs bé, que no es preocupin, però sempre et quedes en silenci”.

4.5. Situació migratòria actual

Quan una dona migrant fa temps que es troba al territori de destí, més o menys un any, ja pot analitzar el context amb major claredat. S'adona de les dificultats i de les possibilitats que té, així com de les "fronteres mentals", és a dir, aquesta realitat opressiva de trobar obstacles per participar i decidir: la racialització i el racisme que està incorporada en la mentalitat de la societat i fins i tot l'estructura de l'Estat i que genera discriminacions, estigmes i violències derivades d'aquestes opressions.

“És cert que no hi ha violència com en el meu país, és cert que pots caminar pels carrers amb tranquil·litat, però si no tens papers hi ha por a que et trobi la policia i que et facin tornar”.

“T'adones que et veuen amb indiferència i a la vegada amb menyspreu, com si no fossis persona com les persones que son d'aquest país”.

“T'adones que no tens drets, que sense papers no existeixes, que no ets ningú”.

La millora de les condicions econòmiques, socials i administratives és la prioritat de la gran majoria de les dones un cop porten un temps resident al país de destí. Aquesta millor passa per: a) tenir una feina estable, b) obtenir el reconeixement de la ciutadania a través de la regularització de la situació administrativa i c) garantir la cura i el sosteniment econòmic propi i de la família (a origen o a destí).

4.5.1. Situació laboral

Com a conseqüència de la situació d'irregularitat en el qual es troben una gran majoria de les dones hondurenyes que han participat al projecte, la seva realitat laboral és molt desafiant. Aquesta situació d'irregularitat, fruit d'una Llei d'Estrangeria, no els permet trobar feines dignes i ben remunerades.

Les feines en l'àmbit de la llar i les cures, on treballen la gran majoria de les dones, està clarament infravaloritzat, és fortament precari i molt invisible. Moltes treballen com internes sense poder sortir durant tota la setmana. Algunes agafen feines de substitució perquè no troben feines més sostingudes en el temps. La remuneració es mínima i no va en coherència amb la dedicació de temps i responsabilitat que assumeixen.

“Actualment, treballo fent substitucions d'altres dones que cuiden a persones grans a les seves llars. Quan una d'elles té les seves hores lliures, llavors, em truquen per cuidar a la persona per un o dos dies. No em paguen gaire, però puc enviar unes miques de diners a la meva família”.

“Treballo de dilluns a diumenge i no conec les hores de descans. Cuido a una dona gran i tot el dia haig d'estar per ella, com si fos la seva infermera. No només preparo el menjar i faig la neteja, també li dono el seus medicaments, estic pendent de que no es trobi malament, preparo una dieta estricta, etc. Sento que la feina que faig no està reconeguda, em diuen que com que dormo a casa seva, puc estalviar i que és part de la meva remuneració”.

“Treballo cuidant una dona que té Alzheimer i que sempre que em veu em diu que perquè no me'n vaig al teu país. Em tracta malament. La seva filla diu que he de comprendre que no es troba bé. Ara m'adono com el racisme està tan endins de les persones, que fins i tot tenint malalties que ens afecten els nostres pensaments, ens surt el racisme.”

“Treballo de dilluns a divendres en una casa i els caps de setmana en una altra. És l'única manera que tinc per a poder guanyar els diners que necessito enviar a la meva família. És molt dur treballar de cuidadora perquè no només és acompanyar, és l'esforç físic que has de fer quan carregues la persona que cuides. És molt dur i ningú valora això”.

“Guanyo 400 euros al mes i estic com a interna. Només surto els diumenges, per això no tinc temps de venir a les reunions com voldria. És molt dura la vida, no pots tenir amistats, ni moments per descansar”.

“Vaig estudiar estilisme a Hondures, però aquí no en puc treballar, perquè no confien en les teves capacitats, sembla que aquí hi ha un estilisme europeu que no és el mateix que l'hondureny. Per

això, treballo cuidant persones i, quan puc, faig servei d'estilista per a algunes dones d'Hondures.”

“M'agrada cuinar i vaig aprendre cuina a Hondures, però aquí no em va servir de res, perquè cuinen diferent. A més, no et valoren i creuen que allò que cuines no és menjar, és qualsevol cosa. És així com et veuen”.

“Treballo en un lloc on faig poques hores i amb poc salari. No em puc queixar perquè sinó em deixen sense feina. No tinc cap contracte signat i, per tant no puc demostrar que fa un any que treballo aquí, quan ho necessitaria per l'arrelament.”

“Sempre m'estan vigilant a la feina, com si desconfiessin de mi, com si no sabés fer neteja, ni cuidar. I encara que veuen que sé fer-ho, sempre desconfien, ens veuen com si no tinguéssim coneixements, com si no fóssim persones de confiança”.

Malgrat que aquesta és la realitat de moltes dones treballadores de la llar, cal assenyalar el 9 de setembre de 2022 va entrar en vigor el Reial decret llei 16/2022⁵, de 6 de setembre, per a la millora de les condicions de treball i de Seguretat Social de les persones treballadores al servei de la llar. Aquesta normativa permet equiparar les condicions laborals d'aquest col·lectiu al de la resta de persones treballadores per compte d'altri a l'àmbit laboral i al de la Seguretat Social.

Prestar serveis a la llar familiar s'ha caracteritzat, tradicionalment, per tenir un tractament diferenciat tant per fer-se en un àmbit privat i no en una empresa, com per l'alta variabilitat de les jornades o del nombre de persones ocupadores. Ara, la norma permet, a més, posar fi a una injustificada infravaloració del treball domèstic i defineix els següents drets per a les treballadores:

- El contracte s'ha de fer per escrit. Si no s'ha formalitzat per escrit, es presumeix indefinit i a jornada completa, llevat que es pugui acreditar el contrari.
- El salari s'ha d'ajustar com a mínim al salari mínim interprofessional que és de 1.000 € al mes en 14 pagues i de 1.166,67 €/mes en 12 pagues.
- La cotització per desocupació i al Fons de Garantia Salarial (FOGASA) és obligatòria per a les persones ocupadores i empleades de la llar a partir de l'1 d'octubre del 2022.
- Ja no és possible l'anomenat desistiment, és a dir, acabar la relació laboral amb la treballadora sense que l'ocupadora al·legui cap causa. Per tant, qualsevol extinció laboral d'una empleada de llar haurà de recollir la causa en què es fonamenta.

Encara que hi ha hagut considerables millores a les normatives que protegeixen els drets humans i laborals de les dones treballadores de llar, gràcies a la lluita organitzada de les col·lectives i sindicats de les treballadores, encara és una realitat desafiant les precàries condicions laborals que caracteritzen aquest sector.

4.5.2. Ciutadania

El reconeixement de ciutadania és fonamental perquè la societat de destí pugui entendre que les persones migrants són subjectes de drets. La mirada racialitzadora de les societats europees

⁵ El Ministeri de Treball i Economia Social i El Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions ha publicat la Guia d'Empleades de la Llar, on explica els drets laborals que defineix el Reial Decret 16/2022: <https://prensa.mites.gob.es/WebPrensa/noticias/ministro/detalle/4142>

sobre la condició humana de les persones que venen d'altres territoris no europeus, fa que aquestes siguin assumides com masses humanes que posen en perill la seguretat i l'equilibri econòmic. Per això, les polítiques migratòries assumeixen la migració com un problema i no com una oportunitat. A més aquestes polítiques contribueixen a concebre la migració des de la por i el recel. No hi ha consciència de que les causes de la migració tenen a veure amb polítiques globals i amb grans economies que generen situacions d'empobriment, injustícies i conflictes obligant al desplaçament forçat de les poblacions.

Des d'Europa, imposen polítiques migratòries opressives on la migració es torna en problema del qual cal "protegir-se". Davant la migració que "envaeix" es posa per sobre els drets humans uns requisits administratius que limiten el reconeixement de ciutadania, a través de tenir o no tenir papers. Així, es posen obstacles a la participació de la població migrant en el país de destí i la col·loca en una situació d'indefensió, discriminació i violències. És a dir, sense dret a tenir drets.

"Quan no tens papers no existeixes, no tens drets, és com si no fossis ningú. Això de no tenir papers és molt dur".

"Ens demanen molts tràmits i quan treballes de dilluns a dilluns, quin temps tens per fer-los? A més, ens demanen l'arrelament. Com comprovar que portes aquí més de dos anys? A la casa on treballo no m'han volgut empadronar".

*"No pots tenir un compte de banc perquè no tens papers. A més, et diuen que són diners que no se sap d'on venen. Ens tracten així perquè som migrades, perquè hi ha racisme contra nosaltres".
"Per això no surto d'Olot, perquè no tinc papers. Em preocupa que la policia em trobi i em demanin papers i em tornin al meu país. Per això, viure sense papers és com viure tancada".*

"Ara diuen que es pot fer empadronament sense domicili, però aquí no ho he pogut fer, sempre ens posen traves per a tot. Si no estàs empadronada no pots iniciar altres tràmits, la veritat és que és molt cansat estar així, et desanimes".

"Viure sense papers és com si no existissis . Per tot cal tenir papers, i no tenir-los és estar indefenses. No entenc que si treballes aquí i vius aquí, no et puguin reconèixer que ets ciutadana".

"Per tenir la residència has de passar per un munt de proves, com haver de demostrar que realment ets tu, que realment estàs comportant-te com cal en aquest país, perquè ara diuen que hi ha migració bona i migració dolenta, això és menyspreu i racisme contra les migrades".

"On treballo aviat em faran els papers, però he hagut d'esperar uns dos anys per guanyar-me la confiança d'aquesta família. Estic esperant amb il·lusió que aviat pugui fer els tràmits".

"Tinc una companya que porta més de 10 anys aquí i encara té papers. Ella no tenia ningú que li digués que podia haver iniciat el seu tràmit després dels primers tres anys. Estava molt sola aquí i no coneixia ningú".

4.5.3. Cura de la família

Cuidar més enllà de les fronteres és una responsabilitat que les dones migrades assumeixen com un imperatiu vital que dona sentit a la seva decisió de migrar. No es pots separar el camí migratori del fet de cuidar de la família. La majoria de les dones assumeixen la cura com un element fonamental que les acompanya sempre. Aquesta responsabilitat de cura, per una banda, actua com mecanisme de resistència davant les dificultats. Tanmateix, per l'altra, suposa una càrrega física, mental i emocional immensa.

"Enviar diners cada mes a la meva família clar que és una manera de cuidar-la, de vetllar pel seu benestar, perquè tinguin recursos, perquè puguin alimentar-se, educar-se, tenir roba, sabates, comprar llibres, etc. Encara que no estic present, sé que quan envio diners estic allà amb la meva família".

"Quan vaig sortir d'Hondures em vaig prometre que sempre els cuidaria i que estaria pendent del seu dia a dia. I així ha estat, no deixo mai de comunicar-me per saber com estan els meus fills, com els ha anat el dia, si es troben bé de salut, si els falta alguna cosa, sempre parlo per telèfon, per WhatsApp, així és més fàcil. Espero que arribin les 11h de la nit, que és quan el senyor que cuido ja dorm, i aleshores puc parlar una mica".

"Li envio diners a la meva germana perquè ella els administri en la criança de les meves filles. Ella està pendent en persona i jo les acompanyo a la distància, sento que així els cuido, que no els he abandonat perquè estic pendent de la seva vida".

"Quan els truco sent que els cuido, sempre parlo als meus fills, encara són petits . Em fa molta il·lusió parlar-hi i escoltar-los. "

"Nosaltres cuidem les nostres famílies. Hem vingut tan lluny per poder millorar la seva vida, perquè tinguin millors oportunitats. Així que cuidem sempre. De vegades penso que treballo cuidant per cuidar els que vaig deixar al meu país".

4.5.4. Entorn vital

L'entorn vital de les dones migrants és l'espai físic on elles poden trobar-se amb tranquil·litat i poden estar amb elles mateixes. Malauradament, les que treballen com internes no tenen cap possibilitat de tenir intimitat, perquè el lloc on dormen i on viuen diàriament és l'entorn on treballen i, per tant, no tenen cap tipus de descans ni poden dedicar-se un temps per les seves pròpies necessitats d'oci o fins i tot de parlar amb la seva família. Les dones que treballen internes, únicament es dediquen un temps a elles mateixes o a la seves famílies quan la persona per la qual treballen dorm o ja no precisa res.

Aquelles que no treballen com internes tampoc tenen un entorn vital adequat. Moltes lloguen habitacions petites i en males condicions per fer vida diària, però és que el que guanyen no els permet pagar un lloc millor.

Quan des del feminisme eurocèntric parlen de conciliar la vida laboral, familiar i personal no inclou aquesta realitat de les dones migrants, senzillament no existeix, perquè es troben fora

del mercat laboral oficial, viuen en una economia submergida i en una situació de precarització del seu benestar físic, emocional i mental.

"Amb el que guanyo a la feina no puc llogar-me ni una habitació. I com que estic d'interna, dormo aquí de moment, fins que aconseguixi una feina millor".

"Dormir al mateix espai on es treballa pot facilitar el fet de no gastar en un lloc on viure, però també és una dificultat perquè treballes tot el dia i no pots descansar ni de sortir al teu propi espai".

"Tenir un lloc on viure és sa, perquè sents que tens el teu propi espai per estar i descansar, però aquí és un luxe, i més per a les dones com nosaltres".

"Aquí només podem llogar habitacions, però no és el mateix, estàs ficada entre quatre parets i de vegades sense finestra, és molt dur viure així".

"Llogar un pis és molt car, o comparteixes amb altres persones o no ho pots pagar. El lloguer mensual és més del que jo guanyo, ara no puc llogar".

"Menjo a la casa on treballo, però els aliments me'ls he de comprar jo i preparar un dinar a part. Per això compro el necessari".

"Al meu país sopava d'hora i aquí per la meva feina he de sopar tard i no és bo per a la salut perquè no pots dormir bé".

"Menjo a fruites, arròs, poca carn, perquè és molt cara. Aquí he de cuidar tot el que gasto, fins i tot en el que menjo".

"Quan em poso malalta intento curar-me sola, perquè aquí no t'atenen bé perquè no tens papers".

"La nostra salut sembla que no importa a ningú, i menys a la família per a la qual treballem. Si estem adolorides ens hem de quedar en silenci perquè si ho diem, immediatament poden buscar una altra persona que faci la feina".

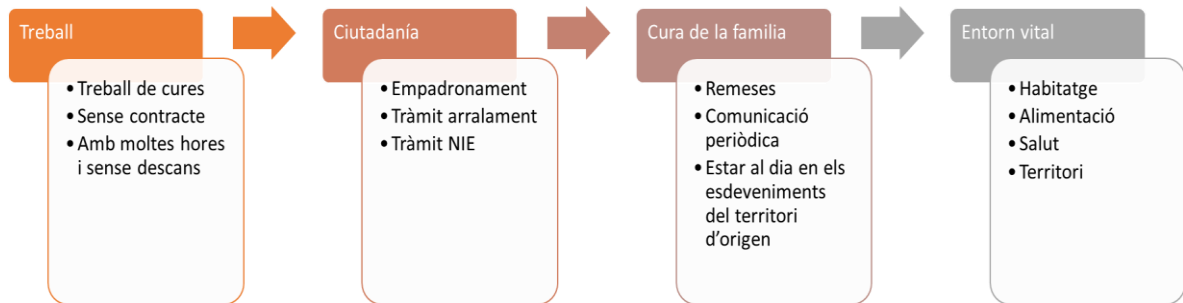
"Em fan molt mal les articulacions últimament, no he dit res a la família per a la qual treballo, perquè podria quedar-me sense feina. Per què no voldran una persona que es posi malalta."

"Fa dos anys que soc aquí i encara no em sento d'aquest país. Aquí al poble em sento estranya, em fan sentir estranya. A més, sento com si no pertanyés aquí, encara que hi treballi i visqui aquí."

"Quan parlaves que estem sense un territori de pertinença, és veritat. Aquí no ens sentim part d'aquest territori, perquè tot allò que veiem i vivim ens fa sentir que no en som part".

"Quan et fan sentir i et recorden cada dia que ets de fora, o de vegades algú et diu de manera displicent ves-te'n al teu país, llavors es trenca qualsevol vincle que has creat amb el territori que t'envolta i vius un dol perquè sentir que no tens un territori és estar buida de les teves arrels i els teus orígens".

4.6. Relació amb les famílies a origen

Viure sense la família a prop genera un desafiament emocional significatiu que només poden entendre aquelles persones que han migrat. El vincle filial es trenca amb el procés migratori de la mare i toca reiniciar un procés per recuperar-lo des de la distància. A més, cal fer comprendre als seus fills i filles que el desafiament de migrar no s'ha d'assumir com un abandonament, sinó com un "sacrifici" necessari per millorar les seves condicions de vida i possibilitar ingressos econòmics mensuals que puguin resoldre les seves necessitats educatives, de salut i de lleure.

La gran majoria de les dones hondurenyes que han participat a l'estudi tenen experiència en l'àmbit de les cures. Aquestes dones cuiden i sostenen al seus fills i filles a origen i, a més, la gran majoria treballen cuidant persones a Catalunya. Sembla una paradoxa el fet que hagin de migrar per treballar cuidant a altres persones mentre deixen de cuidar a la seva pròpia família, la qual queda a càrrec d'altres dones (àvies, mares, germanes, sogres, amigues properes, etcètera):

“La meva família depèn únicament del meu salari, per això no els puc fallar i cada cop els he d'enviar els diners”.

“El pare dels meus fills es va desentendre des de que eren petits i jo sola, amb l'ajuda de la meva germana, me n'he sortit. Sé que he d'atendre allò que em demanen, sobretot per a la seva educació, per la roba i l'habitatge”.

“Encara que no em diuen què necessiten, sempre estic pendent que no els falti res. La meva mare s'ha quedat a càrrec dels meus fills i he de recolzar-la, ella és la meva substituïda. Estic tranquil·la perquè sé que els cuidarà.”

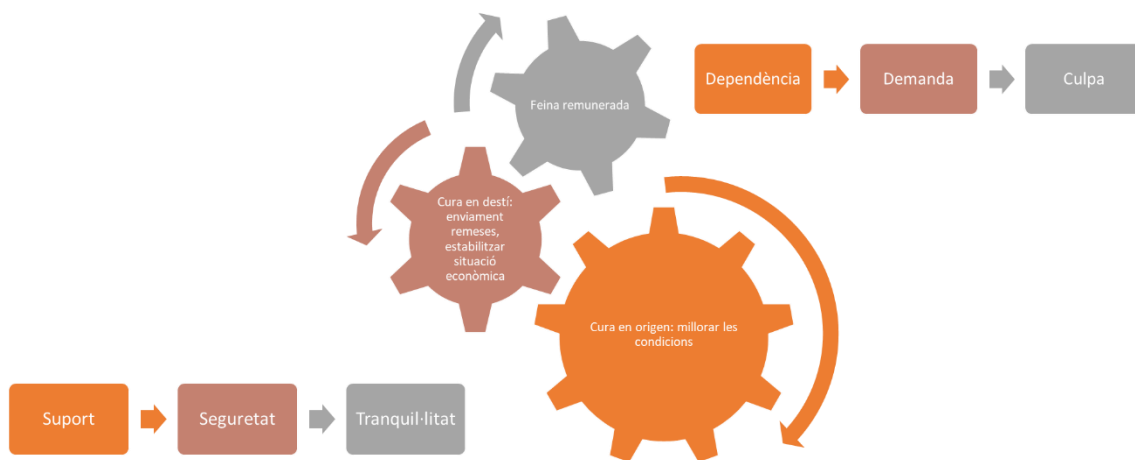
“Em ve sentiment de culpa d'haver-los deixat allà amb la meva tia. Em fa pena pels meus fills. Vaig pensar que seria fàcil portar-los aquí amb mi, però per poder fer reagrupament familiar, primer he de tenir papers jo i una estabilitat econòmica. I per això encara falten. Per això m'ofega la culpa d'haver-los deixat”.

“Com que no soc allà, els meus fills no em fan cas. Només li fan cas a l'àvia, i això em preocupa perquè no sempre hi fan cas. I tinc por que es fiquin a les Mares, hi ha molta delinqüència i els joves cauen molt ràpid en aquest tipus de coses”.

“Jo tinc una idea de com s’han de criar els nens i la meva germana una altra, així que de vegades em molesto per això. Penso que com que no són els seus fills, ella no és tan estricta amb ells. Però he de tenir bona relació perquè és ella qui és allà amb ells”.

“Per mi, tenir família allà que acompanyi els meus fills és un suport molt valuós. Si no existís aquest suport, no hauria pogut migrar”.

“Et dona seguretat tenir la teva mare o la teva germana cuidant les teves filles. Elles saben el que elles necessiten. Saps que no et fallaran, que són allà per tu per recolzar-te a millorar les condicions de vida de la teva família”.

4.7. Relació amb les cuidadores a origen

Tal i com s’ha explicat en els paràgraf anteriors, s’estableix una cadena de cures entre dones a destí i origen. En aquesta cadena es produeix una presa de decisió sobre les cures a la distància, el vincle entre origen i destí s’enforteix a través de la relació d’interdependència emocional i econòmica i la prioritització de les despeses és pactada més enllà de les fronteres. Aquesta cadena de cures implica molts desafiaments: la solitud i dol migratori, la precarietat, la dependència econòmica vers les remeses, les opressions racials, la falta de drets, la distància física i mental i la mediació de la maternitat entre les dones que cuiden i les dones que s’encarreguen d’enviar els diners per les cures.

Tot i les dificultats i els malentesos que poden existir entorn a la cura dels fills i filles, el vincle de confiança entre qui cuida en origen i qui cuida a destí s’enforteix amb el pas del temps.

“La persona que cuida les meves filles és la meva mare. Ella és la que vetlla perquè no els falti res, perquè estiguin sanes, que mengin bé, que estiguin ben vestits. A ella li envio cada mes gran part del que guanyo i s’encarrega d’administrar perquè arribi”.

“La meva germana cuida els meus fills i els seus fills també. Ella té una gran responsabilitat, estic contenta perquè fins ara n’ha estat molt responsable. Si no fos per ella, no sé què passaria”.

“La meva tia és la que cuida la meva nena. La volia portar aquí però no podia. Ella hauria d’haver deixat la seva escola, les seves amistats i aquí hauria estat difícil de superar”.

“La meva sogra es fa càrrec dels meus dos fills petits, ella encara és jove i pot, encara que es va fent gran i això em preocupa. Per això, estic fent tot el possibles perquè els meus fills amb mi. Em porto bé amb ella, no tinc cap altra opció. Ella és qui els cuida i he d’estar bé amb ella. Ella és una persona que té una idea molt clara de les coses i no puc portar-li la contrària encara que no hi estigui d’acord.”

Les dones participants en l’exercici d’autodiagnosi van reflexionar sobre la relació que elles mateixes tenien amb les cuidadores a origen i es van identificar els següents factors de vincle:

- El fet de compartir les decisions per cobrir la seguretat física, emocional i social de la família.

“A vegades no tinc forces per prendre decisions adequades perquè estic a molta distància i la meva mare em dona suport perquè ella té claredat del que succeeix al meu país i sap millor el que es pot fer directament i amb ella decidim”.

“Ara que les meves filles estan en l’adolescència em preocupo molt per la seva seguretat i perquè a vegades no tinc manera de garantir la seguretat en un país on hi ha molta violència. La meva germana em dona suport i juntes prenem decisions sobre com garantir la seguretat de les meves filles”.

“Parlem amb la meva germana de com planificar la reagrupació familiar, anem parlant perquè així totes juntes podem tenir millor idea de com unificar a la família”

- Compartir autoritat davant els fills i filles és una corresponsabilitat entre la cuidadora a Hondures i la dona que ha emigrat a Catalunya. La cura no passa únicament per garantir la cobertura de les necessitats bàsiques (alimentació, educació, vestimenta), sinó que cal acompanyar en la presa de consciència de viure una realitat familiar travessada per la migració i que té com a conseqüència, entre d’altres, que el vincle amb la figura materna es construeixi a distància i que aquest sigui compartit, o a vegades reemplaçat, per l’àvia, la tia, la cunyada i/o la sogra.

“A la meva tia li tenen molt respecte i és a ella a qui finalment obeeixen. Jo soc una figura complementària quan es tracta d’obeir davant d’una situació. De vegades em comenten després de que les aigües es van calmant (riu)”.

“Clar que tinc autoritat davant els meus fills però la té més la meva germana que viu amb ells. Jo tinc confiança que ella ho fa bé. A més, parlem sempre totes dues sobre la vida diària a Hondures”.

“Costa molt que et facin cas en la distància però la meva mare parla amb elles i poc a poc entenen i es porten millor. Per això estic més tranquil·la, perquè tenen a l’àvia”.

- Compartir la criança de les filles i fills.

“La meva germana i jo som les mares compartides que tenen els meus fills, i a ella li tenen molt respecte i afecte. Juntes veiem què necessiten i com podem cobrir les seves necessitats”.

“La meva sogra es com la segona mare del meu fill. Ella em comparteix les seves preocupacions i juntes miren quina és la millor manera de fer que el meu fill tingui les millors condicions”.

- Administrar recursos de manera conjunta és un vincle permanent.

“Amb la meva mare decidim l'administració dels recursos. Ella em comenta les necessitats econòmiques més urgents que té la família i què es farà amb els diners que envio. Sempre parlem d'això. Jo hi confio molt perquè ella té un millor criteri, tot i que sempre em comenta perquè jo estigui informada de tot”.

“Amb la meva tia ens coordinem quan hi ha coses que cal comprar i que no són despesa diària com una roba, un material educatiu, o fins i tot una sortida”.

- Cobrir necessitats afectives és també un factor significatiu que enforteix el vincle entre la cuidadora en origen i en destí, perquè té a veure amb la idea de cobrir el buit emocional deixat per la migració de la mare. Normalment, els fills i filles ho porten amb molt dolor, encara que no solen evidenciar-ho, excepte en determinades ocasions en les quals els fills i filles mostren enuig per temes relacionats amb els permisos. És en aquestes ocasions que arriben comentaris com "tu ets lluny, aquí no decideixes tu"; "tu ja no ets la meva mare, ho és la meva àvia i ella sap"; "per a tu és fàcil perquè ets allà però som nosaltres aquí". Sens dubte, el vincle emocional és el factor més invisible del procés migratori. Tanmateix, té un pes fonamental en la fortalesa afectiva de totes les persones que viuen l'experiència migratòria, ja sigui directament (la persona que migra) o indirectament (les que es queden a en origen).

“La meva mare em dona molt suport quan estic patint per no poder expressar a la meva filla quina tristesa tinc per no poder estar amb ella. La meva filla no diu res, però a vegades quan s'enfada per altres coses, em diu que ja no soc la seva mare i em ve un dolor molt fort quan l'escolto”.

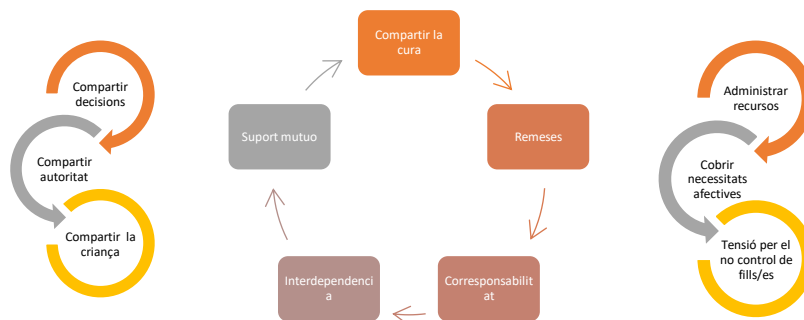
“La meva germana és la que escolta sempre les meves preocupacions o tristors per no tenir a prop als meus fills. Ella em diu que parla molt amb ells perquè entenguin que he fet un gran acte d'amor quan vaig decidir migrar, per poder garantir una vida millor per ells en Hondures”.

- La tensió per el no control de fills/es és una angoixa permanent en les dones que han migrat i tenen els seus fills i filles al país d'origen.
"Em preocupa què els pot passar, què estaran fent, si hauran tornat sans i estalvis a casa. Per això, sempre truco, per assegurar-me que es troben bé”.

"La meva mare em tranquil·litza, em diu que com a adolescents que són necessiten sortir, veure's amb les amistats però clar, ara amb tanta violència no me'n refio. Em fa por que els hi passi alguna cosa. No poder ser-hi per protegir-los em genera mals de cap”.

"A vegades ploro per la decisió que vaig prendre. Penso que podria haver lluitat allà i estar al costat de les meves filles. Però després em recupero i sé que vaig lluitar tot el que vaig poder i que no hi havia cap altra opció més enllà de migrar".

"Per la falta d'economia al meu país, per tota la violència, per la falta d'oportunitats em vaig separar dels meus fills, i sabia que no seria el mateix, que deixaria de poder protegir-los si els alguna arribava a passar alguna cosa".

4.8. La cura comunitària en les seves vides

Quan es parla de migració, mai es fa referència a la cura comunitària. Eés a dir, la pràctica de sostenir la vida de manera col·lectiva, de tenir consciència que les persones no poden estar apartades i indiferents a les situacions que generen patiment en la vida d'altres persones. La mateixa natura ens ensenya a que hi ha una relació natural d'interdependència i que ens necessitem totes les persones per tenir un "buen vivir", que permeti cultivar relacions simbiòtiques, harmonioses, consonants i lliures de violències.

Aquesta cura comunitària és el mecanisme a través de la qual moltes persones migrades, sobretot dones, han pogut superar situacions de desemparament, solitud, dol, angoixa i violències. La cura comunitària com a resposta col·lectiva als desafiaments de migrar i davant la racialització i el racisme (violència estructural), és una pràctica imprescindible de l'experiència migratòria al país de destinació que permet continuar sense defallir.

Al llarg de l'anàlisi, les dones participants identifiquen tres experiències de cura comunitària en el seu procés migratori:

- **Relacions properes:** moltes de les dones van construir les seves pròpies xarxes amb altres dones que coneixen en el seu camí migratori i/o amb família que ja residia a Catalunya (o a Europa en general) abans que elles. Aquestes relacions aporten suport emocional i, en algunes ocasions, suport econòmic.

"La persona que m'ha acompanyat des del primer dia que vaig aterrar a Catalunya va ser una amiga meua que tinc a Holanda. Ella em va animar i em va posar en contacte amb persones d'aquí per poder ubicar-me i tenir més possibilitats de trobar feina".

“La meva mare ja estava aquí, per tant ella ha sigut el meu sosteniment des de la meua arribada. Ella i les seves amigues em van ajudar per trobar feina, per tenir informació de com moure’m en Olot”.

“L’amiga de la meua germana està a Madrid i em va donar informació de que a Olot hi havia feina. Em va posar en contacte amb una cosina seva i així em vaig poder ubicar”.

- **Cura col·lectiva (xarxes religioses):** Una altra de les experiències de cura comunitària són les comunitats religioses, on les dones han trobat suport emocional col·lectiu. La majoria de les dones solen tenir temps lliure els diumenges, que és el dia que no solen treballar i que coincideix amb el dia que es solen fer les celebracions religioses. En la pràctica religiosa, les dones troben un temps per sentir-se reconfortades davant la desafiant realitat que viuen.

“Quan estic l’església em sento reconfortada, em donen molts ànims, a més que estem amb Déu i el seu poder. Sé me’n sortiré dels problemes”.

“Allà ens tracten com si fossin família, ens acompanyen en com superar les preocupacions i sobre tot perquè si estàs amb Déu mai estaràs sola”.

- **La creació d’una xarxa de persones de confiança costa de teixir.** Hi ha força desconfiança i això dificulta la possibilitat d’establir vincles.

“La gent és molt tancada aquí. No és fàcil que et tinguin confiança. Tenen molta desconfiança perquè et veuen de fora i que mai seràs dels seus”.

“A vegades sembla que et volen ajudar, però només ho fan perquè són gent correcta a qui els hi agrada quedar bé, però en realitat no es comprometen amb tu”.

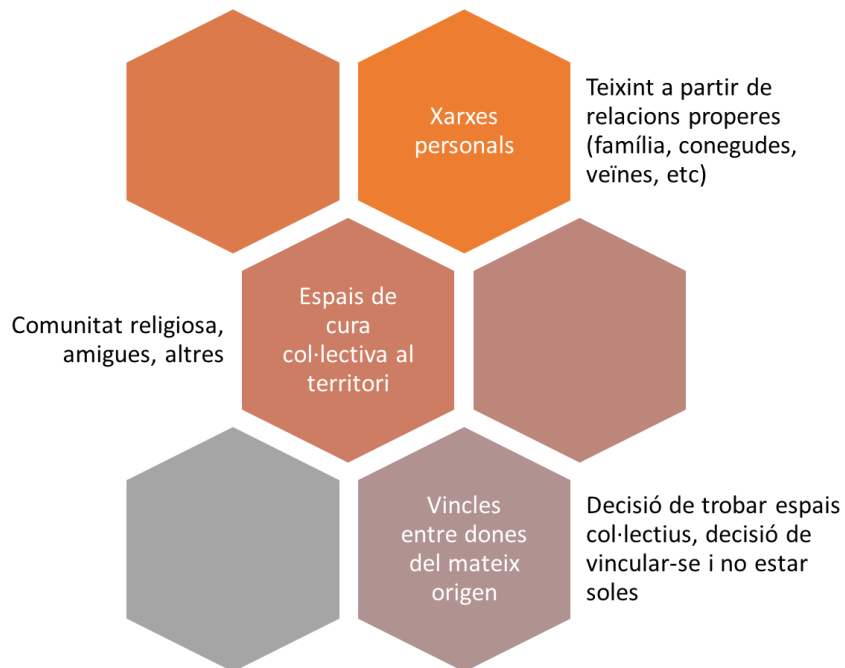
- **Necessitat de trobar espais col·lectius propis amb dones del mateix origen:** aquesta necessitat de buscar persones que tinguin la mateixa experiència viscuda. Per moltes dones, la pròpia participació al projecte i al procés d’autodiagnòs ha suposat tenir l’oportunitat de construir un espai propi entre dones migrades hondurenques.

“Trobar dones que han viscut les mateixes experiències que tu és d’agrair, perquè et sents compresa, que no estàs sola”.

“Entre totes ens passem la veu quan alguna està trista o quan només necessita que l’escoltem”.

“Ens podem informar sobre allò que necessitem en confiança, sense que ningú et jutgi o et diguin ‘per què no te’n vas al teu país’”.

“Compartir un espai entre dones t’ajuda a superar les pors. Veient les experiències d’altres veus que també pots superar les teves.”

4.9. Autonomies física, econòmica i política

Al llarg del procés d'autodiagnosi, també es va analitzar com el camí migratori en contextos de violència, masclista, racista, econòmica impacta a les autonomies física, política i econòmica de les persones que el protagonitzen. A continuació s'analitzen cada una d'aquests elements.

4.9.1. Autonomia física

L'autonomia física està vinculada amb la garantia de la cura del primer territori, el cos, aquell a través del qual vivim, respirem, sentim, ens relacionem i ens mobilitzem. En un context de migració, l'autonomia física es veu greument afectada com a conseqüència de diferents situacions, entre les qual destaquen les que es presenten a continuació.

Per una banda, com a conseqüències de les normatives restrictives que condicionen el reconeixement de la ciutadania de moltes persones migrades, aquestes tenen un accés limitat al dret a la salut. D'altra banda, un cop aquestes persones aconseguen tenir accés al sistema sanitari, es topen amb un seguit de prejudicis racistes que vulnereu de forma sistemàtica els seus drets.

L'autonomia física també es veu reduïda com a conseqüència de la discriminació laboral que es concreta, entre d'altres, amb unes condicions de treball precàries que poden arribar a generar estrès, angoixa i malestar físic.

Finalment, el racisme, i totes les violències que aquest porta associat, també tenen un impacte directe en l'autonomia física de les persones migrades. El racisme és una violència que no només qüestiona les idees, formes de pensar i actituds d'allò diferent al cànon normatiu blanc, sinó que

posa en qüestió els cossos, les fisonomies, els colors de pell que no s'ajusten a l'arquetip legítim blanc. Aquest qüestionament constant afecta a l'autoestima, genera por iràbia, provoa una desvalorització de la persona i la col·loca, com deia el filòsof Fanon⁶, a la zona de no existència, a la zona del no ser, a la categoria de sub-humanitat on no es tenen drets.

“A la meva feina no em donen permís per anar a una visita mèdica. Diuen que em veuen bé. Em diuen que els horaris d'anar al CAP coincideixen amb les hores que he d'estar amb la senyora a qui cuido i que per això és difícil”.

“Un dia vaig escoltar a la casa on treballlo que parlaven de mi. Deien que era una “chacha”, que no m'assabentava de res, que n'haurien de buscar-ne una altra. Aquell dia em vaig sentir molt afectada i em vaig quedar intranquil·la tota la setmana”.

“La gent em mira estrany, com si volgués robar alguna cosa al supermercat. Això em genera ràbia i intranquil·litat. No comprenc com poden tenir tan poca empatia”.

“Es pensen que soc una esclava perquè em tenen treballant quasi les 24 hores al dia, i em sento esgotada físicament i també mentalment, crec que aquesta feina és molt dura, i penso que he d'aguantar perquè no hi ha altres possibilitats i això em deixa molt dèbil”.

4.9.2. Autonomia econòmica

L'autonomia econòmica fa referència a la capacitat que tenen les persones de comptar amb una feina en condicions dignes, tenir recursos econòmics per poder resoldre les seves necessitats, tenir possibilitats materials que millorin la seva vida i no tenir obstacles que limitin oportunitats per millorar les seves condicions de vida (per exemple, no tenir una situació administrativa irregular).

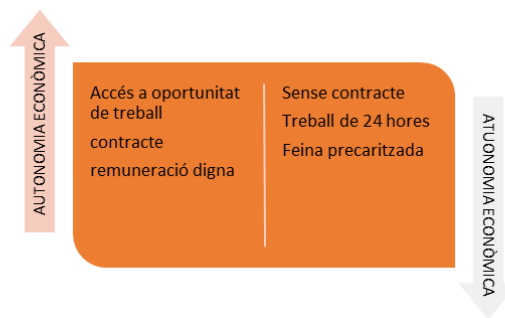
“La persona que cuido sempre fa comentaris racistes i la seva família em diu que m'he d'aguantar que es tracta d'una persona gran. Però a mi em genera intranquil·litat perquè desitjo deixar aquesta feina i sé que ara no puc, perquè depenc econòmicament d'aquest salari, encara que sigui molt mínim. No es pot treballar així, són condicions que no són adequades per treballar”.

⁶ Pell negra, màscares blanques és un llibre de 1952 escrit per Frantz Fanon originalment publicat en francès. Des de la dècada del 1980, s'ha fet conegut mundialment com un llibre anticolonial i antiracista. És una anàlisi aguda de la formació de la identitat negra en una societat blanca, és a dir, de com el racisme defineix els modes de reconeixement, interrelació i construcció de la personalitat individual i social en les societats postcoloniales.

“Treballo sense contracte, no me’n van voler fer perquè diuen que no tinc papers. Com que no hi ha res per escrit, em paguen el que volen, no el que em correspon per tota la responsabilitat que assumeixo”.

“Ens diuen que, segons la llei, no pots tenir papers si no tens una feina, però, alhora, també ens diuen que si no tens papers no pots treballar. I així ens tenen en una situació de precarietat de la qual no podem sortir”.

“Treballar més de 8 hores al dia és una realitat que vivim moltes dones com a cuidadores. Hem d’aguantar perquè és difícil aconseguir una feina i més quan la teva família depèn de tu”.

4.9.3. Autonomia política

L'autonomia política té relació amb el poder propi de cada persona, amb la capacitat de decisió, amb el nivell d'autoconsciència sobre la pròpia realitat, amb la capacitat per estar organitzada amb altres persones i accionar en un espai col·lectiu per promoure els propis drets. A més, també té a veure amb la possibilitat de trobar referents organitzatius i representatius que donin confiança individual i col·lectiva.

En el cas de les dones migrades, la racialització i el racisme són factors que condicionen la seva participació, el seu poder propi i nivell de representació a la societat de destí. Quan ets una persona racialitzada des del desavantatge (és a dir, llegida i interpretada com a no blanca) segons la ment colonial i eurocèntrica, s'estableix una frontera mental a la societat de destinació que et fa invisible, et desconeix, no valora els teus sabers ni capacitats, no et té en compte per a res, i considera que no tens capacitat per representar, ni decidir ni prendre decisions a la vida pública i política de la societat de destí.

“L'organització és important, si estem cadascuna sola no podem fer respectar els nostres drets”.

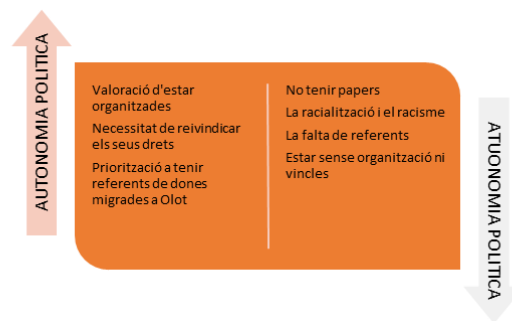
“Tenir una organització de dones farà que puguem sentir-nos fortes i acompanyades, i més a Olot on no hi ha organitzacions de dones migrades”.

“No tenir papers ens pot impedir tenir una organització, perquè no la podem inscriure en registres, tot i així podem trobar altres maneres d'organitzar-nos”.

“Ara que ens hem conegut entre totes, veiem que és important l'organització, relacionar-nos entre nosaltres i estar junts per ajudar altres dones com nosaltres”.

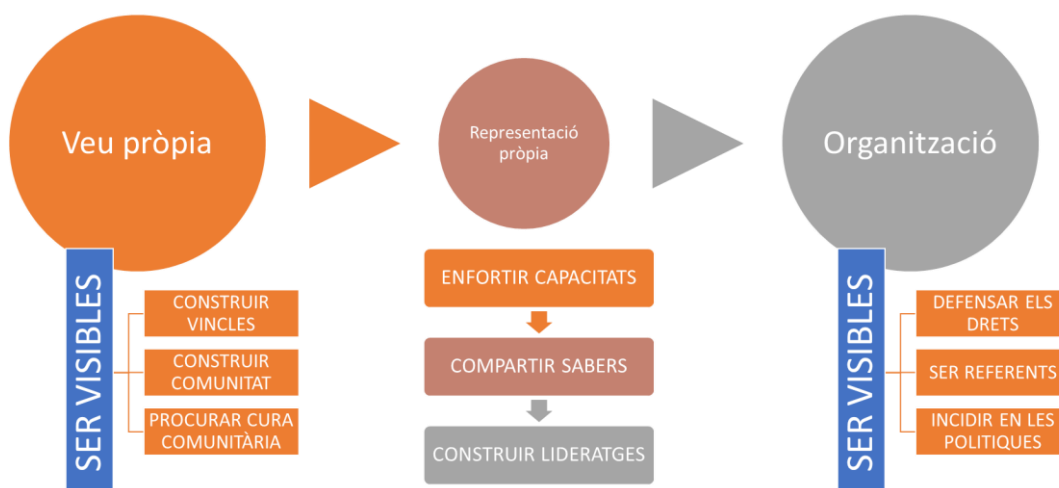
“Estar organitzades totes juntes ens dona més força per parlar sense por de la nostra realitat i també fer respectar els nostres drets”.

“Tenir una organització de dones hondurenyes a Olot és important perquè som moltes però a vegades ens sentim soles, sense que ningú ens escolti o ens doni suport quan tenim preocupacions i problemes o necessitem cercar feina”.

4.10. Relació col·lectiva i organitzativa

Tal i com es desprèn de les anterior paraules, al llarg del procés de treball, un diàleg pertinent que han tingut les dones ha sigut el de valorar la necessitat d'estar organitzades i/o pertànyer a una col·lectiva de dones migrades. Aquesta reflexió esdevé de la seva consciència sobre la seva autònoma física, econòmica i política. Quan evidencien que estar amb altres dones amb les mateixes experiències pot enfortir les seves capacitats de resistència enfront a situacions adverses, neix la necessitat de trobar un espai organitzatiu, neix la necessitat de representació i de tenir veu pròpia.

Ser visibles significa tenir veu pròpia per poder parlar de les seves realitats i les seves experiències sense la presència de ningú que parli per elles o sobre elles.

Per tal de poder construir un veu col·lectiva pròpia, cal construir vincles, establir relacions de confiança que possibiliten la construcció de comunitat i la generació d'un espai de cura comunitària:

“Per nosaltres, tenir la nostra pròpia veu i que sigui visible ens ajudarà a tener presència a Olot, volem estar organitzades perquè així podrem ser escoltades i podrem dialogar amb les autoritats per solucionar els nostres problemes”.

“Estar en silenci a vegades et fa creure que no pots dir res davant de situacions injustes, però quan comences a tenir força amb la teva veu, llavors entens que pots canviar la teva realitat”.

Quan es comença a tenir veu pròpia, es pot generar representació pròpia. Aquesta representació pròpia enforteix capacitats, es compartixen sabers i es construeixen lideratges que, al seu torn, poden arribar a generar major visibilitat de les dones.

“Totes venim amb moltes experiències del nostre país d'origen, hem tingut algunes experiències d'estar organitzades i per això creiem que podem generar totes juntes una experiència col·lectiva de creixement, una representació pròpia que ens visibilitzi millor davant les autoritats”.

“Quan inicias un camí entre dones, el primer que passa és que podem compartir sabers i, a partir d'aquests, construir un camí comú on totes ens sentim reconegudes i empoderades. Totes tenim coneixements que podem compartir”.

“Totes podem ser líders, cadascuna des de la nostra pròpia experiència. Totes podem liderar l'organització, no es necessita anar a enlloc per aprendre a ser líder, des de la nostra experiència podem liderar la nostra organització”.

Si es té definida la representació pròpia és més fàcil tenir claretat sobre el camí vindicatiu per defensar els drets, ser referents i incidir en les polítiques públiques. És a dir, formar una organització. La presa de consciència sobre els drets implica, primer, una consciència individual i col·lectiva de trobar un sentit sobre el perquè d'estar organitzades.

“Volem defensar els nostres drets i trobar millors condicions de treball”.

“Estar organitzades per acompanyar-nos entre totes i ser família”.

“Tenir una organització a Olot significa tenir l'oportunitat de estar presents a la vida d'Olot, que no ens vegin soles, sinó que vegin que tenim una organització pròpia que ens protegeix”.

Un altre aspecte important és trobar referents o ser referents allà on no hi ha cap organització.

“Per nosaltres és un repte ser una organització referent, i sabem que és molt necessari perquè així podem facilitar que, quan altres dones vinguin a Olot, puguin tenir la tranquil·litat de trobar una organització com la nostra per apropar-se, per informar-se i participar”.

Finalment, incidir en les polítiques públiques és altre factor que mou l’energia per a la formació d’una organització.

“Si tenim una organització podem parlar amb les autoritats i explicar millor els nostres problemes i cercar solucions”.

“Quan estàs organitzada, els polítics t’escolten, tenen major interès en solucionar els problemes, perquè els problemes deixen de ser individuals i són d’un grup”.

5. CONCLUSIONS

Les conclusions que es presenten a continuació són resultat de les anàlisis compartides per part de les dones durant tot el procés de diagnòsi. Aquestes conclusions formen part del sabers de les protagonistes i fan evidents les opressions que les afecten, les necessitats que tenen i les prioritats que assumeixen com a part del seu procés de lluita i resistència durant el seu camí migratori.

Sobre les opressions que les afecten:

- La racialització dels cossos de les persones migrades és una constant que genera estigmes, prejudicis i desvaloracions. La racialització a l'àmbit laboral, al carrer, als espais d'oci, o les institucions públiques les revictimitza i les invisibilitza, negant-los oportunitats de ser legitimades i relacionar-se amb naturalitat des de la seva dignitat i identitat.
- El racisme, com a violència estructural, impacta les dones migrants tant de manera subtil com explícita en totes les esferes de la seva vida. L'impacte del racisme genera situacions d'angoixa, de desemparament, de por i ràbia continguda que les obliga a estar a la defensiva de forma constant. Aquest estat d'alerta té un impacte directe sobre la seva salut física i mental que es tradueixen en dolors articulars, manca de son, mals de cap i tristesa permanent.
- La manca de reconeixement de ciutadania les deshumanitza i s'obvia que la condició humana en ella mateixa atorga el dret a tenir drets. L'obtenció de documentació d'identitat al país de destí no és automàtica pel fet de tenir dret a la ciutadania, sinó que passa per la imposició de ser "validades com ciutadanes" amb permís de residència, perquè no tens el vincle consanguini amb el territori que habites, perquè no has nascut allí, ets estrangera i, per tant, la teva veu no compta, la teva humanitat no es reconeix i es viu en exclusió permanent.
- Les tasques domèstiques i de cura han estat històricament interpretades com una responsabilitat de les dones i, per tant, ha estat sempre quelcom desvaloritzat. Ara que, en gran part, són tasques assumides per les dones migrades, es continua entenent com un sector laboral que no necessita reconeixement, ni millores en les condicions laborals, ni ser tampoc ser incorporat com un treball formal.
- Des del feminisme eurocèntric es parla sempre de conciliar la vida laboral, familiar i personal, però en aquesta mirada no inclou les dones que venen d'altres orígens, sobretot a les dones migrants que són treballadores de la llar i de les cures; senzillament la seva realitat no existeix com a part de la lluita feminista europea, perquè són dones que es troben fora del mercat laboral oficial, viuen en una economia submergida i en una situació de precarització del seu benestar físic, emocional i mental. I perquè l'economia de la cura en Europa només es reivindica dintre del sistema de mercat laboral capitalista amb la finalitat per trencar el sostre de vidre per a les dones que tenen feina fixa, treball remunerat periòdicament i garantida i reconeguda la seva ciutadania. Mai parlen del sòl enganxós que moltes dones migrants pateixen i que ni tan sols arriben a tocar el sostre, a causa del racisme, la racialització i la precarització de les seves vides.

Sobre les principals necessitats:

- Les dones manifesten que tenir accés a informació sobre les normatives existents en relació a l'àmbit del treball de la llar i les cures és imprescindible per poder protegir els seus drets com a treballadores.
- Evidencien la necessitat de comptar amb un espai vital on estar amb elles mateixes, descansar, desconnectar de la càrrega laboral, poder tenir intimitat, parlar amb la seva família, i distreure's de les seves preocupacions.. La cobertura d'aquesta necessitat passa per poder optar a unes condicions d'habitatge digne.
- Identifiquen la necessitat de poder empadronar-se sense cap mena de condicionant prèvia (com contracte de lloguer, factura d'algun subministrament com aigua i llum, etc.).
- Reivindiquen que els processos d'arrelament sigui més ràpid i que no es requereixin 3 anys d'empadronament.
- Sol·liciten poder accedir a tenir un compte bancari per poder tenir els seus ingressos segurs.
- Hi ha una preocupació urgent sobre la necessitat de comptar amb contractes de treball i que aquests siguin de compliment obligat per part de les persones ocupadores. Aquests contractes han de servir per formalitzar el vincle laboral, garantir condicions laborals justes i coherents amb la càrrega i les responsabilitats laborals que realitzen i garantir certa estabilitat laboral.
- Tenir temps per compartir de manera col·lectiva amb altres dones que han viscut experiències semblants és una necessitat important en les seves vides ja que els permet poder superar el dol migratori, la soledat i poder comptar amb xarxes que les acullin i les escoltin.
- Consideren que poder comptar amb un espai físic on poder-se reunir-se amb altres dones i saber que hi poden anar els dies que tenen disponibilitat, els donari tranquil·litat i reconfortaria el seu estat ànim.
- Tenir una organització de dones migrants referent al territori on resideixen és una altra necessitat. Amb una organització hi ha la possibilitat de promoure els seus drets, informar i donar suport a altres dones que recentment arriben i interlocutar amb les autoritats per millorar les condicions de vida.

Sobre les seves prioritats:

- Enfortir la seva autonomia econòmica a través d'una feina digna i permanent en el temps que els permeti continuar donant suport a les seves famílies al país d'origen.
- Millorar les seves condicions de vida al país de destí i iniciar el procés de reagrupació de les filles i els fills.

- Aconseguir el reconeixement de ciutadania que els permeti tenir més oportunitats per enfortir la seva autonomia física, política i econòmica..
- Millorarels seus sabers i enfortir les seves capacitats a través de formació especialitzada que els permeti obrir-se a altres àmbits laborals.
- Estar organitzades de manera col·lectiva i crear una organització de dones que defensi els seus drets.

6. PROPOSTES PER A L'ACCIÓ COMUNITÀRIA EN L'ÀMBIT LOCAL

Com part del procés d'anàlisi de l'autodiagnosi, la Xarxa de Migració, Gènere i Desenvolupament, juntament amb les dones participants, ha elaborat una sèrie de propostes per a l'acció dirigides tant a autoritats catalanes i hondurenques, com també a la ciutadania en general. Arran de les reflexions que es van generar al llarg del procés, van sorgir les següents propostes que parlen de vincles, cura i vida digna.

A les autoritats catalanes:

- Promoure l'enfortiment de les autonomies físiques, polítiques i econòmiques de les dones migrades, des de les seves pròpies prioritats i necessitats al territori, a través d'iniciatives que es puguin donar en horaris adaptats a la seva realitat (formació, assessoria legal i econòmica, atenció psicosocial).
- Posar a disposició espais físics per les dones on puguin tenir moments per fer vincle, fomentar la cura entre elles i enfortir capacitats.
- Crear borses de treball per a les dones, també per a les que es trobin en situació irregular, per garantir incorporació en treballs segurs i remunerats.
- Facilitar la creació d'associacions de dones migrades i el seu reconeixement en el territori. Facilitar que les dones en situació irregular també puguin arribar a formar associacions.
- Fomentar el reconeixement dones migrades referents des de la veu i representació pròpies en espais de participació pública. Que en els actes que s'organitzin (no només entorn el 8 de març o altres dies internacionals) es compti amb la participació de dones migrades organitzades.
- Implicar la participació de les dones migrades en la definició de les polítiques públiques, especialment aquelles relacionades amb la seva realitat, però també totes aquelles relacionades amb la vida al municipi. Que les dones migrades, tot i que no tenen una organització formal, puguin formar part dels Consells de Dones i Consells de Migració.
- Treballar les polítiques de migració des d'una perspectiva comunitària, antiracista i interseccional. És a dir, que siguin participatives i co-protagonitzades per les pròpies organitzacions de tal manera elles mateixes puguin identificar les seves problemàtiques, necessitats i interessos, sense medicació.
- Generar espais d'intercanvi participatiu entre la població autòctona i les organitzacions de dones migrades perquè siguin aquestes les agents clau del desenvolupament humà i econòmic del territori. Afavorir espais de trobada en entorns de festes, campanyes comunitàries en temes de salut, educació, esports, ferietats, etc.
- Elaborar diagnòstics participatius liderats per les pròpies dones amb la finalitat d'identificar la seva realitat, les problemàtiques que les afecten i, així, poder generar propostes de mesures per revertir aquesta realitat.

Als organismes de cooperació internacional per al desenvolupament:

- Promoure projectes de codesenvolupament que facin partícips les persones migrants, amb èmfasi en les dones migrants. Que aquestes iniciatives de codesenvolupament estiguin encaminades a millorar les condicions de vida de les seves famílies al territori d'origen i a l'enfortiment organitzatiu al territori de destí. A més, que aquestes iniciatives posin en evidència la relació que hi ha entre les condicionants del desenvolupament humà, econòmic i ecològic i les condicionants del fet migratori (com la precarització de les economies, la violència racista, els desplaçaments forçats a causa dels danys ambientals, manca d'oportunitats laborals, entre d'altres).
- Involucrar els governs locals de Catalunya, especialment els d'aquells municipi amb una major població d'origen hondureny, amb iniciatives conjuntes amb els governs locals d'Hondures perquè puguin impulsar projectes que promoguin l'eradicació de les violències a Hondures, amb especial èmfasi a les violències masclistes.
- Continuar donant suport a iniciatives col·lectives amb les dones migrants hondurenyes a Catalunya per afavorir-ne el procés organitzatiu, els espais de relació i l'acció d'incidència transfronterera. Afavorir que les dones migrants puguin ser agents representatives en el context de les migracions internacionals i la cadena global de cures.
- Afavorir l'enllaç entre organitzacions de dones migrants hondurenyes a Catalunya amb organitzacions de dones a Hondures per generar sinèrgies i accions conjuntes. Afavorir que aquestes aliances puguin incidir en els governs locals d'Hondures en la generació de mesures, polítiques i programes que generin més ocupació, millores al sector educatiu i eradiquin les violències contra les dones.

A les autoritats hondurenyes:

- Que es doni valor a les remeses que s'envien, que contribueix al desenvolupament de les famílies i del país. Que es donin facilitats perquè els diners arribin amb seguretat a les llars.
- Identificar els territoris on hi ha més concentració de famílies que tenen una persona en condició de migració i millorar-ne les condicions de vida.
- Millorar les condicions de vida de les persones a Hondures per evitar el patiment de la precarietat, de les violències i la delinqüència . Sense espais segurs la població no podrà sortir de les situacions adverses.
- Que el consolat d'Hondures faciliti informació sobre les polítiques migratòries, sobre la realitat del país de destí, que es preocupi pels drets humans de les persones migrades i que faci un reconeixement de les organitzacions de dones que estan actives en el territori espanyol.

A la ciutadania

- Reconèixer les capacitats i sabers de les dones migrades que fan els treballs de cures. Són dones amb drets i capacitats i la feina que fan és imprescindible per millorar la vida de la comunitat.
- Promoure espais d'intercanvi durant les festes locals i les iniciatives públiques que organitzin perquè puguin formar part de l'organització i naturalitzar la seva presència entre la societat i generar vincles entre elles i la població del territori de destí.
- Evitar la indiferència i l'estigma sobre les capacitats de les dones migrades. Aquestes tenen una trajectòria vital i molts sabers que poden desenvolupar en diferents àmbits.
- Que les organitzacions de dones migrades amb més trajectòria i experiència siguin siguin properes a les noves que i que els hi donin suport en termes d'acompanyament, cura comunitària i treball en xarxa.
- A altres organitzacions de dones que no són migrades, que siguin solidàries amb la realitat de les dones migrades, tant en situació regular com irregular.
- A les organitzacions de dones migrants hondurenys i d'altres orígens no europeus que es trobin a Espanya, i a les organitzacions feministes i de dones que accionen a Hondures que promoguin i facilitin espais de vincle comunitari entre dones migrants per accionar en favor dels drets de les dones en condició de migració i racialització i per enfortir la seva participació activa com a referents, tant en l'àmbit de Catalunya, Espanya com Hondures.

BIBLIOGRAFIA

Aguinaga, Margarita (2010). “Ecofeminismo: mujer y Pachamama, no solo es posible una crítica al capitalismo y al patriarcado”. Disponible en <http://alainet.org/active/39531>

Cuentas Ramirez, Sara i Arlene Cruz, Cuidar para Sostener la Vida. Edita Intered y RedMGD. Catalunya 2020. Disponible en <http://www.redmgd.org/saberes/investigacion/cuidar-para-sostener-la-vida/>

Cuentas Ramírez, Sara i Arlene Cruz i altres. Vides que importen. Edita RedMGD. Catalunya 2022 Disponible en http://www.redmgd.org/vidas-que-importan/?_thumbnail_id=1372

Cuentas Ramírez, Sara y Patricia Vera (2011). “Migración, Género y Desarrollo. Mujeres transnacionales, actoras del cambio social”. Edita InteRed. Catalunya.

Fanon, Frantz, Piel negra, máscaras blancas. Ediciones Akal. España 2009

Federici, Silvia (2008). Revolución en punto cero: trabajo doméstico, reproducción y luchas feministas. Madrid: Editorial Traficantes de Sueños.

Guía de les Trabajadoras del Hogar. Edición Ministerio de Trabajo y Economía Social y Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones de España:
<https://prensa.mites.gob.es/WebPrensa/noticias/ministro/detalle/4142>

Informe de Desenvolupament Humà Hondures 2022:
<https://www.undp.org/es/honduras/publications/informe-de-desarrollo-humano-de-honduras>

Noticias ONU: La ONU apoya a las mujeres afectadas por la migración y el desplazamiento en Honduras: <https://news.un.org/es/story/2022/07/1511782>

ONU Mujeres: Informe Técnico del Estudio de Tolerancia Social e Institucional a la Violencia contra mujeres, niñas y adolescentes en Honduras: <https://lac.unwomen.org/es/digital-library/publications/2022/06/informe-tecnico-del-estudio-de-tolerancia-social-e-institucional-a-la-violencia-contra-mujeres-ninas-y-adolescentes-en-honduras>

DIAGNÒSIS PARTICIPATIVA "DONES MIGRADES HONDURENYES A CATALUNYA:
ESPAIS DE RELACIÓ, VINCLES I CURA COMUNITÀRIA"

*"Els drets de les dones no són cap favor,
són una obligació de l'Estat"*

Bertá Cáceres

RED DE MIGRACIÓN,
GÉNERO Y DESARROLLO

FONS CATALÀ
DE COOPERACIÓ
AL DESENVOLUPAMENT